

ZORA

GLASILO KATOLIŠKO- NARODNEGA DIJAŠTVA

LETNIK XIV. ŠT. 6.

:: :: PRILOGA :: ::
SREDNJEŠOLEC.

UREDNIK M. BOŽIČ.

ZORA IZHAJA VSAK MESEC
20EGA TER STANE CELO-
LETNA NAROČNINA K 4^{.-},
:: ZA DIJAKE K 2^{.-}. ::

KATOLIŠKA TISKARNA, LJUBLJANA.

Vsebina:

	Stran
„Radikalizem“ (Dalje)	81
O pomenu grškega pouka na srednjih šolah. Spisal J. Osana (Dalje)	84
K naši srednješolski statistiki. Sestavil V. P.	87
Statistični pregled srednješolstva na Slovenskem leta 1907	88

Visokošolsko dijaštvo:

Italijansko dijaštvo. — Predavanje o Slovencih. — „Akademična liga“ društvo za preiskavanje znanstvenih podlag narodnega sporazumljenja	91—95
---	-------

Glasnik:

Iz „Danice“. — „Slovenska dijaška zveza“	95—95
--	-------

Listek:

„Na Poljani“. — D. Mercier: Psychologie	96
---	----

Priloga „Srednješolec“.

Pismo srednješolcem	41
„Otroci“, „Pesem“. Zložil St. P. — „Pomladanska“. Zložil Vinko Snežničanov	42

Srednješolsko dijaštvo:

Iz Ljubljane. — Iz Pazina. — Reforma mature. — Nekaj za smeh in kratek čas	43—46
--	-------

Razno:

Somišljenikom. — Žensko vprašanje. — „Slovenec“. — Nabiranje slovenskih narodnih pesmi — Ocena gradiva. — Listnica uredništva	46—48
---	-------

Slovenska dijaška zveza, Ljubljana, Frančiškanske ulice. — Slovensko kat. akademično društvo „Danica“, Dunaj, VIII., Schönborngasse 9, IV., 24. — Slovensko katol. akademično
 ♦♦ društvo „Zarja“ Gradec, Leechgasse 30. ♦♦
 Uredništvo „Zore“: phil. Mirko Božič, Dunaj, IX., Waisenhausgasse 16. ♦♦

Naročnina naj se blagovoli pošiljati potom čekov pošt. hran., ali pa po nakaznici na upravnništvo „Zore“, Ljubljana, pisarna Katoliške tiskarne.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Podlesnik.

Dvetnajstletno poročilo Podpornega društva za slovenske visokošolce na Dunaju. Iz tega poročila, ki smo ga ravnokar prejeli, posnemamo sledeče: Poročilo naglaša, da se je med slovenskim dijaštvom pojavil svež, zdrav, resen in trezen duh in da je z zadovoljstvom opažati lepo organizacijo slovenskega dijaštva. Ta organizacija je bila tudi v prid podpornemu društvu, ker je bila kontrola med dijaštvom natančnejša in so se torej oglašali res le prav potrebni prosilci. Tri slov. akad. društva »Slovenija«, »Danica« in »Sava« so pošiljala svoje zastopnike k odborovim sejam; ti so imeli posvetovalen glas in so marsikaj pripomogli, da so se razjasnile materialne razmere kakega prosilca. Slovensko občinstvo ima torej poročstvo, da se njegova darila porabljajo v najboljše namene in razdeljujejo po najboljši vesti in vednosti. Zato prosi odbor, da naj društveni dobrotniki ne omagajo s svojimi podporami, temveč naj jih pomnožijo in skusijo društvu pridobiti obilo novih prijateljev in dobrotnikov. To društvo stopa letos v dvajseto leto svojega delovanja, torej v jubilejno leto in upa, da mu ta jubilej ohrani vse stare prijatelje ter pridobi obilo novih.

Društvo je letos podpiralo 18 denarnih zavodov; mej temi se v prvi vrsti odlikuje »Hranilno in posojil. društvo v Ptuj«; potem »Narodni sklad v Gorici«; posojilnice v Bovcu, Brežicah, Celju, Framu, Gornji Radgoni, splošno kreditno društvo v Ljubljani, okrajna posojilnica v Ljutomeru, posojilnice v Logatcu, Mariboru, Postojni, Radovljici, v Slov. Bistrici, v Šmarju, v Trstu, na Vranskem, na Vrhniki. Posebno hvalo so zaslužili marljivi nabiralci, med katerimi so se odlikovali gg. Anton Flis na Vrhniki, dr. Fran Göstl v Ljubljani, Al. Huth na Krškem, Ivan Maselj v Novem mestu, Viljem Pfeifer na Dunaju in gg. akademiki novomeški. G. Iv. Meselj, c. kr. profesor v Novem mestu, je društvu pristopil kot ustanovnik, plačavši prvi obrok s 50 K. G. dr. Ivan Žmavc, amanuensis c. kr. vseučiliške knjižnice v Pragi, pristopil je društvu kot ustanovnik, plačavši prvi obrok 20 K. Gospa Marija Krušič roj. Pukl, soproga višjega revidenta dunajskega magistrata, je društvu poslala dva obroka ustanovnine po 20 K, skupaj 40 K. Sl. c. kr. nižavstrijsko namestništvo je z odobrenjem rektorata dunajske univerze in predsednika policijskega ravnateljstva na Dunaju na ime J. Schoder društvu poslalo knjižico I. avstrijske hranilnice v znesku 2.507 K 43 v. Osnovna glavnica je torej narasla na 20.815 K 8 v. Razpoložnine je društvo imelo 6.242 K 57 v. Iz te svote so se pokrili izdatki: a) podpore 4.250 K, b) upravní stroški 188 K 92 v., skupaj 4.438 K 92 v., ostalo je razpoložnine 1.803 K 65 v. V 19 letih (od leta 1888/89 do leta 1906/07) je društvo razdelilo: 62.515 K 42 v.

Ako se prišteje znesku 62.515 K 42 v., ki je bil razdeljen v 19 letih, nedotakljiva glavnica 20.815 K 8 v., je razvidno, da je društvo tekom 19 let prejelo lepo svoto 83.330 K 50 v.!

Po študijah je bilo zadnje leto med prosilci: 34 juristov, 27 filozofov, 1 medicinec, 7 tehnikov, 6 agronomov, 1 veterinar, 1 jurist in agronom. Po domovinstvu je bilo med prosilci: 58 Kranjcev, 15 Štajercev, 5 Primorcev in 4 Korošci.

Zaradi izvanrednih zaslug za društvo je bil večletni prvi blagajnik gosp. dr. Klemen Seshun, dvorni in sodni odvetnik na Dunaju, imenovan častnim udom. Pohvalno je omeniti letos nekaj društvenih prijateljev, ki so društvu naklonili večje svote. To so gg.: dr. Štefan Dolinar, nadzornik južne železnice v Gradcu in dr. Ivo Šubelj, c. in kr. dvorni tajnik na Dunaju, darovala sta vsak po 100 K; g. Ign. Gruntar, c. kr. notar v Ribnici, je daroval 50 K; g. Ant. pl. Sušić, c. in kr. polkovnik v Celju, 40 K; dr. Vladimir pl. Globočnik-Sorodolski, c. kr. dvorni svetnik in Ant. pl. Globočnik-Sorodolski, c. kr. vladni svetnik v p. na Dunaju, sta darovala vsak po 30 K; Vili. Polak, inženir v Tržiču, 25 K; po 20 K so darovali gg.: Dr. Janko Babnik, c. kr. sekcijski svetnik; dr. Al. Homan, dvor. in sod. odv., dr. A. Podpečnik, zobozdravnik, vsi na Dunaju, g. J. Hotschevar v v Krškem, dr. F. Vovšek c. kr. sodni. nadv. v Mariboru, dr. Iv. Tavčar, odvetnik, J. Knez; Jan. Nabernik, c. kr. dež. sod. svetnik; Jos. Perhanc, pos.; dr. Fr. Poček, odvetnik, vsi v Ljubljani; Jak. Pukl, pos. v Maria Enzersdorfu; Fr. Kotnik, tovarnar na Vrhniki. Po 10 K je darovalo 67 rodoljubov. Vsem dorovalcem

izreka odbor najiskrenejšo hvalo! Ker študira na Dunaju največ slovenskih dijakov, potrebuje to društvo največ prispevkov!

Vsak dar je društvu dobrodošel! Naslov prvega društvenega blagajnika je: Dr. Klem. Seshun, dvorni in sodni odvetnik itd. na Dunaju I. Singerstraße 7.

* * *

»Mlada Hrvatska« je glasilo starčevičanskega dijaštva, t. j. pristašev polit. Starčevičanske stranke med dijaki. Katol. narod. dijaštvo kot tako, t. j. kot nepolitično, ne more imeti do nobene polit. stranke preciziranega stališča, simpatizira pa s strankami, ki zastopajo in le v kolikor zastopajo njegove ideje. To je tudi ključ našemu presojanju polit. struj med dijaštvom. To je tudi stališče našega dijaštva do S. L. S., zato ne moremo absolutno pripoznati trditev, da je slov. katol. nar. dijaštvo »kao nekakao podmladak pučke slovenske Stranke?« Dalje se moramo baviti s sledečo trditvijo: »Ne miješajući se u njihove (t. j. slovenske) interne borbe, ističemo ipak uvijek, da je napredovanju naroda prvi uvjet: Sloboda i ujedinjenje, iz kojih mužno rezultira njegov ekonomski, a po tom i kulturni napredak. Dok se ti uvjeti, potrebiti za napredak naroda ne osiguraju, luksuz je stvarati kulturne borbe; svaki patriota treba do potrebe, da svoje subjektivno mišljenje u interesu same stvari gđjekada i — preguši.« Iz svobode in ujedinjenja še ne sledi ekonomski, sploh kulturni napredek, zato je treba dela vsrajnega, železnega. To delo mora sloneti na trdnih etičnih načelih, ki jih daje svetovni nazor. To je podlaga kulturnega napredka, intenzivno delo je glavno sredstvo, svoboda in edinost pa pospešuje kulturni prospeh, oziroma ga često šele omogoči. Zato je kriva trditev, da je luksuz stvarjati kulturne borbe, dokler se ne zagotove ti pogoji (svoboda in ujedinjenje). Katoliku je njegovo verstvo najsve-tejša dobrina in nenaravno bi bilo, če bi se boril le za svobodo v družbi, med tem pa pustil, da mu sovražne sile trgajo vero iz srca. Kulturnih borb ne izzivljajo katoliki, ampak branijo svojo sveto posest. V svoji veri vidijo tudi »uvjet napredovanju naroda«, zato se bore zanjo in za svobodo. Mislimo, da nam bodo tovariši okolu »Mlade Hrvatske« priznali, da priznavanje te ali one vere, v konkr. slučaju katolicizma, ne zavira uspehov v borbi za svobodo. Ako pa vpliva boj za vero neugodno na skupno delo, so krivi oni, ki jim ni sveto nazaranje drugega. Napačen je stavek: raspravljati pak o »pogibelji«, koja tobož katoličkoj vjeri prijeti, je za nas ludost, dok vidimo da je čitav narod za tu svoju vjeru spravan i glavu izgubiti. Kedar kdo napade mojo posest, je nevarnost, da je ne izgubim. Zato sem dolžan, upravičen, da jo branim. Za politično svobodo se morejo boriti vsi sinovi istega naroda ramo ob ramo, stranka, ki stavi to nalogo, veliko lahko doseže, je potrebna. Najširše kulturno delo je pa brez trdnega etičnega stališča nestalno, vihravo, razdrobljeno. Poudarjanje katolicizma med Slovenci je razumeti kot odpor proti antikatom. tendencam in kot temelj pozitivnemu kulturnemu delu. Nikakor pa ne trpi zavolja tega reševanje gmotnega vprašanja niti stremljenje za kulturno emancipacijo. —X.

* * *

Radikalci v stari strugi. Omladina se jezi na akad. podr. »C. M. dr.« v Gradcu, ker priredi sijajen ples itd.; to bi bilo vse prav, če bi bili radikalci sami kaj boljši. Isto notico ponatisnemo, le da spremenimo prireditelja in prireditev.

V stari strugi. Akademsko društvo »Slovenija« na Dunaju priredi v februarju slavnostno akademijo in sijajen ples z vojaško godbo, salonskimi oblekami (Slovenija je pravzaprav še bolj nobel, zahteva plesno toaleto — torej frake), visoko vstopnino (K 402 za osebo). Po našem mnenju hodi akademsko društvo »Slovenija« še vedno staro — krivo pot. Prireditve bi morale biti demokratične in nikakor ne gre izključevati z visoko vstopnino in zahtevo po plesni toaleti priprostega ljudstva, potem pa govoriti o pozitivnem narodnem, demokratičnem delu. Le glejmo kako delajo Čehi na Dunaju: kuharica, delavec, uradnik, dijak so na čeških veselicah dobrodošli in veseli gosti.

Nefraker.

„Radikalizem.“

(Dalje.)

Kultura, narod, demokracija.

»Najsplošnejši moderni kulturni proces je socijalizacija kulture. Kultura (država, narodnost, umetnost) se v novem veku podružablja, socijalizuje: ne le po svoji tehniki in formi (tisek, komunikacije, — popularizacija, demokracija itd.), temveč tudi v svojem jedru in bistvu: vse kulturne betve se lotevajo bolj in bolj svojih socialnih nalog in funkcij — moderna kultura se peča s človeštvom. Po svoji konkretni strani pomenja ta proces, ki še daleč ni dovršen, da postajajo deležni kulturnega življenja predvsem tisti, ki so bili doslej od njega izključeni — milijoni — — — kultura v vsej popolnosti postaja njih last, več, njih posest. — Za slovensko narodno taktiko nastaja važen problem, važna naloga: v tem kulturnem procesu dohiteti druge narode in jih prehiteti. Naše gibanje se je zavedlo te naloge v vsem njenem obsegu: pospešiti in organizovati kulturno socijalizacijo v našem narodu in na podlagi te mobilizovati vse sile in silice, zlasti preprosto ljudstvo za narodno akcijo: izvesti torej socializacijo narodove prakse. — S tem je dano tudi naše demokratiško, boljše ljudsko stališče, ki hoče preko napak in predsodkov ljudstva napredovati; dano je tudi naše razmerje do odkrite in neodkrite slovenske demagogije, ki organizuje najslabše ljudske instinkte v človeški prirodi in ki zlorablja naše ljudstvo kot golo sredstvo v samopašne svoje namene.« (»Oml.« 1905, 36: Milan Jaklič.)

Sorodnost s socialističnim mišljenjem.

Ni se nam treba sklicevati na slavnega sociologa Sombarta, kratek vpogled v povestnico človeštva uči, da leži glavni vzrok vseh zgodovinskih dogodkov deloma v nasprotstvih, ki nastajajo v narodu samem med gospodarsko različno interesovanimi, med razredi. Okrog teh dveh točk teče vedni razvoj.« (»Oml.« 1904, 1: Gr. Žerjav.)

»Delo je socialni moment. Isto moremo trditi o socialnih organizmih, o narodu, državi, razredu: deli njihovi morejo se šele tedaj nazivati organi, kadar s kakim delom pokažejo, da pripadajo k organizmu, z delom, ki služi skupnemu cilju.« (Istotam 33: isti.)

»S stališča samopomoči imamo v socialnoekonomskem delu odklanjati: 1. karitativno metodo, ki sloni na krščanski ljubezni in daruje »ubogemu ljudstvu«, ki ga smatra za slabiča. »Boljši vinar prihranjen od delavca, kot krona darovana od fabrikanta.« Delavstvo mora samo imeti in čutiti inicijativo. Kakor odklanjamo karitativno metodo, bistvo krščanskega socializma, odklanjamo tudi 2. revolucijsko metodo socialne demokracije.« (Iz n. z. n. 29: Greg. Žerjav.)

»Zgodilo se je tudi že, da so sloji — morda ravno iz reakcije — smatrali boj za narodno individualnost za postransko stvar, in celo trdili, da s tem koristijo občečloveškemu napredku. Tudi ta smer se ne da vzdržati. Le izobražen in zdrav narod s svojim žitjem in idejami, ki so vzrastle iz njegove individualnosti, more koristiti občemu napredku. Danes se uveljavlja nazor, da je naloga vseh slojev odstraniti ovire na svobodni razvoj narodove individualnosti, njegovo kulturo in gospodarstvo, da torej ni eden sloj nositelj narodnosti; na drugi strani pa prihaja spoznanje, da o narodovi sreči ni govora, če je le eden sloj izobražen in premožen, kadar eden sloj izrablja drugega krivičnim gospodarskim redom. Tako si narodna in socialna ideja medsebojno ne nasprotujeta, se ne križata, ampak se močno spopolnujeta.« (»Oml.« 1904,1: Gr. Žerjav.)

II.

»Školastični slepomišarji, filozofski špekulanti, navihani zofisti, vse »edino resnične« religije, resni učenjaki in zakotni šarlatani — vsi se potegujejo za posest »svete resnice« kakor za Parizovo jabolko, vsak izmed njih jo hoče monopolizirati zase.«

(»Oml. 1905 [I.] str. 177: P. Grošelj.«)

Pred podrobno razpravo je nujno, da podamo nekaj splošnih misli, ki naj bi nam služile kot opora, izhodišče, obenem pa tudi kazale pot naši kritiki teorije narodnega radikalizma.

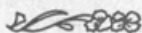
Nekaj pripomb o objavljeni snovi. Služi nam kot zanesljiv vir, ki mu ne more nihče odrekati značaja pristnosti. Iz njih poskusimo izluščiti jedro: v negativnem in pozitivnem smislu, t. j. v koliko obsegajo v sebi čisto resnico, v koliko pa zmoto. Tu nam bo služila analitična („razkrojna“) metoda, da se tako natančno spoznamo do podrobnosti z osnovnimi mislimi v poedinah citatih, v celem sestavu. Umevno, da nas samo razkrajanje ne more zadovoljiti; bili bi le na pol pota. Manjkalo nam bi pravega razumevanja celote, ker bi nam manjkalo vezi, družječih dele v sistem. To stran razpravljanja nam nudi sintetično sestavljanje uporabljanje dobljenih dejstev. Pri obeh načinih, razkroju in sestavnem delu, nam mora gotovo služiti logika s svojimi zakoni: zlasti zakonom vzročnosti, zavisnosti, nasprotja. Drugi del bo gotovo veliko bolj zahteval pravega sklepanja nego prvi, ker nam bo potreba poiskati najsorodnejših vezi med vsemi vprašanji, ki jih skuša radikalizem v teoriji

razrešiti. Ker se bo raziskovanje držalo mej izkustva, t. j. za podlago imelo dane citate kot predmet raziskavanja, ki je gotovo empiričen (vidimo ga, čitamo in neposredno lahko o njem razmišljamo): bi ugodili tudi zahtevam modernega znanstvenega raziskavanja. V kolikor se bo pečal naš razum z danim predmetom, mu bomo morali priznati značaj transcendentálnosti. Seveda je samobsebi umevno, da bomo imeli pri vsem razpravljanju čisto zavest, da so vsi naši mišljenjski aparati popolnoma v redu in tako tudi zmožni uvideti, kaj je in ni prav, resnica ali prevara — laž. Kdor bi mislil, da ga vara njegov razum, da so celo objavljeni citati in posledice izvedene z vsemi svojimi logičnimi sklepi nekake sanjske blodnje, seveda to lahko misli. Mi bi ne imeli proti temu prav nič. Z umobolnimi se pač ne borimo!

Nam je najprej do tega, da vsak zase pridemo do izpoznanja resnice in neresnice. Ko se o tem uverimo, potem pa zakličemo: tako je in nič drugače! Verjemi, ali pa se sam prepričaj ali pa pusti. Moderna tehnika še ni našla priprave, ki bi tudi ne hote čemu kar vlila vso resnico. Qui vult, perit...

Še nekaj o citatih in razvrstitvi v oddelke. Pri zbiranju nas je vodil namen, da raztresena zrna, za razpravo vsled svoje večje ali manjše tehtnosti nujno potrebna, nabereмо in razporedimo tako, da že citati sami drug drugega pojasnujejo in po svoji razvrstitvi nujno kažejo prehod k nadaljnim oddelkom. Le v pogledu na celoto je mogoče presoditi in oceniti poedine izjave, ki pridobe šele s tem prvotno veljavo, ki so jo izgubile, ko smo jih izločili iz prvotnega obližja ter prenesli v novo, a sorodno zvezo. V zalogi pa hranimo še obilo gradiva, ki ga svoječasno uvrstimo med objavljene oddelke. S tem zbirko citatov izpopolnimo in ji damo večjo vrednost.

Pojasniti treba, čemu da hočemo v večjem slogu obdelati tvarino. Ali s tem ne priznamo „radikalizmu“ prevelike važnosti? Nikakor ne. Razmere silijo in pa dejstvo, da „radikalizem“ doslej sam ni nastopal z vso odkritostjo in jasnostjo. Citati pričajo o „dvojni“ „morali“ oblike in — vsebine! Ravno z obširnejšo razpravo hočemo prisiliti slovensko dijaštvo, da si ogleda „radikalizmu“ od vseh strani. S tem le izpopolnujemo delo mož, ki so „radikalizem“ doslej prav dobro osvetlili. Menimo namreč dr. A. Ušeničnika („Katoliški Obzorik“ 1905) in dr. J. Srebrniča (Spominska knjiga „Danice“ — „Zora“ 1905). Za historično umevanje narodno-radikalnih idej pa je nedvomno prepotreben članek v „Rimskem Katoliku“ 1894: „Napredno-radikalni tok v češkem narodu.“ Ta članek se opira na nebroj citatov iz listov radikalnega češkega dijaštva. Očividna je idejna sorodnost med slovenskim in češkim „radikalizmom“. Primerjanje izjav se dobro izplača.

O pomenu grškega pouka na srednjih šolah.

Spisal J. Osana. — Po predavanjih univ. prof. dr. v. Arnima.) — (Dalje.)

Vse te napade na humanistično izobrazbo je lahko umeti; kajti dijak, ki študira na realki skoro ravno tako dolgo kot gimnazijec, nima toliko potov odprtih kot zadnji, ki obiskuje lahko tudi tehniko. Razen tega pa humanistična ekskvizitna izobrazba ne more nikogar zadovoljiti, ki išče v njej vse drugih koristi, kakor mu jih more dati ta izobrazba.

Vprašanje o upravičenju grškega pouka na srednjih šolah je postalo torej jako pereče in stoji v neposredni zvezi z vprašanjem o pedagoškem pomenu tega pouka. Doseže li učenec sadove žrtev na času in moči, zavest, da ni zastonj sejal? Čisto neopravičene niso tožbe o grškem pouku; gotovo bi bilo treba marsikaj preustrojiti v današnjem naučnem sestavu. Mnogo več jih pa zahteva, naj se grščina iz srednjih šol odpravi kot zastarela naprava.

Nehoté se nam sili vprašanje; imamo li že kaj novega, kar bi postavili na mesto starega? Lahko je izprevideti, da ni nič nevarnejšega za človeško kulturo kakor slepa strast novotarjenja. Zastarele smemo imenovati naprave, ako smo našli nove boljše, ki služijo istemu namenu! Moderno pa ni še vselej najboljše, ampak mora praktično pokazati svojo vrednost. Dokler se pa nova naprava ne izkaže kot taka, je gotovo najboljše, da obdržimo staro. Kaj nam nudi proučevanju grškega jezika? Pri tem razmotrivanju bomo izkušali pregledati pedagoški pomen tega pouka. Hočemo pa tudi videti, v koliko nam je grški jezik nenadomesten in tako upravičen do svoje eksistence!

V ta namen moramo predvsem odgovoriti na vprašanje: čemu se učimo tujih jezikov? Kdor se uči modernih jezikov, ima pri tem praktični namen uporabljati dotični jezik, in sicer: 1. da ga sam govori, 2. da more čitati literarne duševne proizvode tujega naroda, bodisi v pouk, bodisi v zabavo. Ako nam učenje jezika še v kakem drugem oziru prinaša koristi, so te le postranski učinek.

Kako je pa z „mrtvimi“ jeziki? Glavni namen tudi pri teh ne more biti drugačen kot je pri modernih, le da odpade ustmena uporaba. Torej je naravni in najbližji namen osvojitve in umevanje literature. Urjenje duha je gotovo tudi tu dobro došlo, dasi stranskega pomena. Nobenega jezika se sicer ne učimo s a m o radi formalne duševne izobrazbe, vendar se mi zdi umestno, izpregovoriti o njej par besedi, zlasti ker imajo v tem oziru ravno stari jeziki svojo posebnovrstno vrednost.

Formalna duševna izobrazba.

Širna javnost je mnenja, da stoji tudi glede formalne duševne izobrazbe latinščina neprimerno visoko nad grščino. Latinščina v obče nima toliko sovražnikov. Najradikalnejši reformatorji radi priznajo velike koristi, ki nam

jih nudi ta jezik ne gledé na formalno duševno izobrazbo. Kajti ni bila samo cerkveni, ampak tudi občevalni jezik višjih krogov v celem srednjem veku. Latinsko je pisano rimsko pravo, latinščina je ključ do vseh romanskih jezikov. Poleg tega si pridobi učenec igraje cel zaklad tujk in tehničnih izrazov v najrazličnejših disciplinah.

Omeniti moram, da je težko govoriti o večji ali manjši vrednosti formalne izobrazbe jezikov. Ima jo vsak jezik, ali vsak v posebnem, sebi lastnem smislu. Ako primerjamo tuje jezike, ne moremo upoštevati tu kvantitativnih razlik, ampak samo kvalitativne: vsak jezik deluje v posebni smeri na izobrazbo duha.

Stari jeziki imajo pa nasproti modernim to prednost, da se močno razlikujejo od našega materinskega jezika. Kajti znano je, da so razlike modernih jezikov med seboj mnogo manjše kot je pa razlika med starimi jeziki in katerikoli si bodi modernim. Čim večja pa je razlika, toliko večja je izobraževalna vrednost! Kolikokrat se mora človek pri učenju teh jezikov osvoboditi vezi materinskega jezika! Pri tem pa se pokaže mnogokrat, kako nejasno da se izražamo v lastnem jeziku, nudi se nam misel sama, brez vsake jezikovne olupšave. Nedvomno se nam na ta način bistrijo ter čistijo pojmi in naše mišljenje dobi jasnejše in krepkejšje poteze.

Zato je tudi mnenje, da grščina nima toliko izobraževalne moči kakor latinščina, le v tem edinem slučaju pravo, ako se omejimo pri vrednosti formalne izobrazbe samo na logično izobrazbo. Tu gre gotovo latinščini prednost. Nikakor pa ne velja ta razlog, ako nam jezikovne oblike niso sredstvo samo za izražanje logičnega razmerja, ampak tudi za vse čuvstveno in nazorno pojmovanje. Ako iščemo torej v jezikovnih oblikah tudi izraz za lepoto in živahno nazornost, za neprisiljeno naravnost in fino niansiranje v izražanju subjektivne nálade (Stimmung) govorečega: potem nikakor ne moremo reči, da grščina zaostaja za latinščino, ampak jo kar najprimernejše izpopolnjuje.

Že ta dva jezika nam tedaj potrjujeta, da ima vsak jezik svojo kvalitativno formalno duševno izobrazbo, izobrazbo čisto svoje vrste. Dasi se pa v tem oziru oba jezika celo odlikujeta pred drugimi, kakor smo videli. vendar se ne bi jezika nikdar učili samo radi te posebnovrstne duševne izobrazbe. Zato nam ta ne more služiti kot dokaz za nenadomestnost.

Estetični klasicizem.

Naravno je, da se jezika učimo radi duševnih proizvodov dotičnega naroda. Kaj more nuditi učencu proučevanje grške literature?

Namen proučevanja nam more biti ali pouk ali zabava. Pedagogičnega pomena je gotovo tudi zabava pri čitanju, ako nam plemeniti srce. Vsakdo bo moral priznati, da ima ravno grška poezija proizvode, ki se gledé globokosti in dovršenosti lahko merijo z najglobokejšimi deli modernih. Grška poezija ima pesnike (Homerja, Pindarja, tragiike, Aristofana), ki so kot vzvišeni estetični vzori ohranili svojo vrednost stoletje za stoletjem. In ta

estetični klasicizem se ne omejuje samo na poezijo, ampak obsega tudi prozo, dasi ima ta včasih kak drug glavni namen in ne ravno estetičnega.

Pomudimo se za trenotek pri poeziji! Ozirati se moramo predvsem na mladino, ki naj čita poezijo! Mladim ljudem naj se da dela v roke, ki zadostujejo najvišjim zahtevam, vzorna dela, ki se v njih najjasnejše zrcali bistvo pesništva. V grški poeziji se moramo omejiti na narodno grško dobo do Aleksandrijecev. Kajti glavna stvar v šoli ni oblika, ampak vsebina! Ravno aleksandrijska doba pa je ona, ki loči in goji stoječa na visoki stopinji kulture posebej formalni tehnični element umetnosti in se ne ozira mnogo na nje vsebino: Užitek je omejen tu le na tehnično sestavo.

Čisto drugačna pa je narodna grška doba. V tej dobi sta spojeni oblika in vsebina v nerazdeljivo umetniško enoto. Prava umetnost pa mora vplivati ne samo na posamezni, umetniško izobraženi del naroda, ampak na cel narod. To pa more le ona umetnost, ki ima poleg lepe dovršene oblike tudi zdravo jedrnato vsebino. Veliki pesnik verno slika človeško dejanje in nehanje, čustva in strasti, a obenem vplete v to sliko tudi svoje osebino naziranje in stališče, ki ga zavzema nasproti vsakemu dejstvu. Tako postavi celi umetni stvor v posebno luč. Z močjo poezije pa sili takorekoč vsakogar k svojemu naziranju!

Tako je v stari dobi pesnik učitelj svojega ljudstva. In ljudstvo uživa in čuti to poezijo, ki čisti kakor razbeljena peč zlato vsakomur njegova čustva in jih plemeniti! Iz poezije si zajema vsakdo lastno sodbo o dobrem in hudem. Pesnik ljubi in sovraži, občuduje, zaničuje, kara in pomiluje in vsa ta svoja čustva izraža v umetniški sliki življenja tako, da mora vsakdo nehote z njim isto čutiti.

To je poezija, čista, vzvišena in plemenita, ki naj se mladina navdušuje za njo! Prava poezija in prava umetnost pa stoji vedno v zvezi z življenjem! Pravi pesnik stoji visoko nad strankami in gleda življenje tako, kakršno je!

Ako govorimo o klasiki: Homerju, Pindarju, Eshilu itd., ne smemo morda misliti, da so nam to vzori absolutne popolnosti in dovršenosti, pač pa, da nam nudijo dela, ki dajejo pesniku nov polet in tudi na okus vsakdanjega človeka blažilno vplivajo. Pojmovanje klasičnih del kot vzorov brez-pogojne dovršenosti in veljave vodi vselej do njih posnemanja (*μίμησις*) in s tem do propada literature, kar nam najboljšje dokazuje klasicizem in aticizem 1. stoletja p. Kr. Ne *μίμησις*, ampak *ζῆλος*, stremljenje, s a m ustvariti dela, enakovredna tem visokim vzorom, bodi odločilno pri čitanju velikih pesnikov. Človek se lahko mnogo uči od velikih mož, čeprav je notranje popolnoma neodvisen.

To je pravi, zdravi klasicizem in *ζῆλος* en njegovih najvažnejših faktorjev! Le slabotnost se opira na zunanost, njen princip je — *μίμησις*! Pač malenkostni učenci velikih učiteljev moči človeštva! Kajti umeti ne morejo, da donáša nov čas nova naziranja, novo vsebino s seboj; a nova vsebina si mora ustvariti tudi novo obliko! Zato nam stari pesniki niso klasični vzori za vse čase, ampak bili so v svojem času in za svoj čas veliki!

Kdor je izobrazil svoj estetični čut za pesniški užitek, je zmožen, da uživa vsako poezije. Kdor je Sofokleja in Evripida prav razumel, ne more ostati hladnokrvn nasproti poeziji svojega lastnega jezika! Oni pa, ki pozna samo staro in drugega nič, je grške pesnike gotovo samo na povelje občudoval, a ni doživel tega, kar so mu ponujali. Nekaj posebnega so ti velikani, ali radi tega še ne zaslužijo brezpogojne prednosti! Nekaj posebnega so, ker dosedaj nima še noben narod poezije, ki bi se ohranila v svoji življenski moči v nastopnih tisočletjih. Nikakor pa ne moremo trditi, da ne bi imel noben narod nobenega, enako globokega in enako vrednega duha. Zato tudi estetični klasicizem pri vsej svoji upravičenosti ne more dokazati, da je grščina neobhodno potrebna.

Stališče estetičnega klasicizma, ki ima še dandanes mnogobrojne zastopnike, datira iz 18. stoletja. Ali ogromna večina današnjega občinstva nima več pravega smisla za pomen estetične izobrazbe, dasi je brezdvomno, da je treba poleg idealov resnice in dobrine tudi ideala lepote in vzvišenosti. Toda čuditi se temu ne moremo! Vsaka doba ima svoje posebno naziranje: bila je doba versko-nravnega čuvstvovanja; 18. stoletje je doba estetičnega naziranja in današnji čas smemo imenovati dobo intelektualnega in praktičnega stremljenja.

Nikakor ne smemo trditi, da znači to pomanjkanje idealizma! Kajti popolnoma naravno je, da se človeški duh prilagodi časovnim razmeram, ki mu stavijo nove naloge in nepregledne perspektive za bodočnost. Kdor ne gre s časom naprej, zaostane v svojo škodo! Zato je neobhodno potrebno, da se človeški duh intelektualno in praktično udejstvuje, ko je v spoznavanju narave prodril globlje in odkril nove zaklade narave, ki naj mu nekoč dobro služijo.

(Dalje.)

K naši srednješolski statistiki.

Sestavil V. P.

V današnji številki „Zore“ prinašamo podroben statističen pregled srednješolstva na Slovenskem koncem šolskega leta 1907. Stvar se je ne-
ljubo zakasnila, a cenjeni bralci nam to gotovo oprostite. Podatki, ki sem jih povzel iz najrazličnejših šolskih izveštij in prijaznih doneskov od strani dijakov, katerim se na tem mestu najsrčneje zahvaljujem, so, kolikor je sploh mogoče pri taki sestavi, točni in bi podajali nekako sliko slovenskega posebnega stanja na srednjih šolah v naši domovini.

Vsakoletna vestna statistika našega šolstva je potrebna. Dolžnost slovenskega dijaka, kakor tudi vsakogar, ki pozna razmere na tem ali onem zavodu po Slovenskem je, da pomaga po svojih močeh zbirati podatke svoje bližnje okolice in na ta način omogočiti sestavo kar najbolj točnega pregleda srednjega šolstva. Veliko zavodov je še, koder študirajo Slovenci

Statistični pregled srednješolstva na Slovenskem za leto 1907.

Dežela	Kraj	Zavod	Učni jezik	Dijaki			Učne moči				Na 10.000 prebivalcev imajo			Na 100 dijakov imajo			Naši zavodi po poslovenjenju	
				Skup	Slov.	Nem.	Italj.	Skup	Slov.	Nem.	Italj.	Slov.	Nem.	Italj.	Slov.	Nem.		Italj.
Kranjsko	Ljubljana	I. drž. gimnazija	nem.-slov.	609	482	116	5	32	26	6	—	30-9 gimnazijcev in 10-1 realcev	76 gimnazijcev in 76 realcev	5-3 učnih moči	6-5 učnih moči	slov. gimnazija		
	"	II. drž. gimnazija	"	349	344	3	—	18	17	1	"							
	Kranj	državna gimnazija	"	324	316	7	—	16	16	—	"							
	Novo mesto	"	"	219	209	9	—	14	13	1	"							
	Kočevje	"	nemški	104	23	81	—	7	1	6	—	slov. gimnazija						
	Št. Vid	zasebna gimn. (II)	slovenski	97	97	—	—	5	5	—	5							
		6		1702	1471	216	5	92	78	14	—				—	slovenska realka		
	Ljubljana	državna realka	nemški	516	285	213	13	28	13	14	1				—	"		
	Idrija	mestna realka	slov.-nem.	193	191	2	—	12	12	—	—				2			
		2		709	476	215	13	40	25	14	1							
	Ljubljana	drž. moško učit.	nem.-slov.	133	128	4	1	11	10	1	—					slov. { moš. učit. slov. { žen. učit.		
	"	" žensko učit.	"	173	162	8	—	16	13	3	—				9			
	Skupaj	10		2717	2237	443	19	159	126	32	1							
Slovensko Štajersko	Maribor	drž. gimnazija	nem.-slov.	483	318	165	—	21	11	10	—	15-2 gimnazijcev in 0-3 realcev	40 gimnazijcev in 18 realcev	3-7 učnih moči	6-1 učnih moči	slov. gimn. slov. gimnazija slov. nižja gimn.		
	Celje	"	nemški	347	86	259	1	15	2	13	—						2 1/2	
	"	drž. nižja gimn.	slov.-nem.	191	191	—	—	8	7	1	—							slov. vsoprednice
	Ptuj	deželna gimnazija	nemški	209	39	167	—	15	2	13	—							
			4		1230	634	591	1	59	22	37	—	5					
	Maribor	državna realka	nemški	260	11	246	—	16	2	14	—							
	Maribor	drž. moško učit.	nem.-slov.	166	91	75	—	14	8+1	2+3	—							
	"	dež. žensko učit.	nemški	?	?	?	—	?	?	?	—							
	Skupaj	7		1656	736	912	1	89	33	56	—							

Koroško

Celovec Beljak Št. Pavel	državna gimnazija " " zasebna gimnazija	nemški " " "	492 304 195	89 10 11	401 292 173	— 1 4	21 18 17	2 2 2	19 16 15	— — —	slov. nižja gimn. — — —
	3		991	110	866	5	56	6	50	—	1/2
Celovec	državna realka	nemški	359	5	344	5	19	1	18	—	—
Celovec "	drž. moško učit. drž. žensko učit.	nemški "	228 ?	27 ?	197 ?	1 ?	? ?	? ?	? ?	? ?	slov. vspređn. na nem. učiteljšču
Skupaj	6		1578	142	1407	11	75	7	68	—	1 1/5

Primorsko

Gorica Trst " Pazin Koper Pulj Sušak	državna gimnazija " " mestna gimnazija državna gimnazija " " kralj. hrv. gimnazija	nemški " " italjanski hrvatski italjanski nemški hrvatski	513 475 518 248 189 179 ?	262 136 — 37 — 20 29	36 156 6 — 189 44 ?	211 151 494 — — 70 ?	26 23 30 16 15 17 ?	11 2 — 3 — 1 ?	9 16 — — — 13 ?	6 7 30 — 15 2 ?	slov. gimnazija " — — — — — 2
	7		2122	484	242	1115	127	17	38	60	—
Gorica Trst "	državna realka " " mestna realka	nemški " " italjanski	425 442 774	129 71 2	55 168 1	234 220 755	20 23 34	6 2 —	10 ? —	3 ? 34	slovenska realka — — —
	3		1641	202	224	1209	77	8	? ?	? ?	1
Gorica Koper	drž. žensko učit. drž. moško učit.	nem.-slov. "	? ?	152 121	? ?	152 ?	10 15	6 8	— —	4 5	slov. { moš. učit. { žen.
Skupaj	12		4188	959	466	2476	229	39	48	103	5
V celem	35		9911	4047	3031	2506	552	205	204	104	21 1/2

n. pr. v Gradcu, Zagrebu, Varaždinu i. t. d., o katerih pa manjka poročil. Naloga nas vseh bodi tedaj, da prihodnjič izpopolnimo te nedostatke.

Bilanca slovenskega šolskega vprašanja je pa še z druge strani zelo nujna in v današnjih dneh pomembna. Boj za poslovenjenje srednjih šol na Slovenskem dobiva vedno več realnih oblik. Končni uspeh je na vidiku. Ker pa nobena zastarela posest, četudi je bila krivična, ne pade kar čez noč, vemo vnaprej, da si bota skušala naša dva mogočna sosedna naroda zagotoviti več kot primernih „kompenzacij“. Radi tega zahteva že previdnost sama, da poznamo svoje in nasprotne vsote.

Kdor natančnejše pregleduje našo statistiko bo takoj opazil, neenakomernost slovenskega srednješolstva. Najprej v narodnem, potem pa v strokovnem oziru. Štajerska in Koroška izkazujeta za svojih 420.000, oziroma 120.000 slovenskih prebivalcev čez štirikrat manjše zanimanje za srednjo šolo, kot pa njih nemški sodeželani. Seveda je veliko Slovencev prišteti k številu nemških dijakov. Ravnotako otežuje tujinščina Slovincem uspešno šolanje, kar se je že velikrat omenjalo, in se najžalostneje kaže pri realnem študiju, ki je Štajercem in Koroščem skoro neznan. Neverjetno a resnično je da je bilo lani na celovški in mariborski realki celih 16 slovenskih realcev, dočim se je naštelo Nemcev okoli 600. Nasilje in šovinizem slavita tu zmago za zmago. Tem krivicam takoj konec, če ne ostaneta ta dva zavoda Slovincem vedno zaprta!

Na Primorskem je jasnejše, četudi je še veliko do dneva. Vsakoletni napredek nas veseli, posebno še, ker se realčni študij tu tako lepo razvija. Na tem polju so Primorci relativno precej pred Kranjci. Leta 1906 je bilo na Primorskem 24% srednješolcev — Slovanov, l. 1907 pa 25,5%.

Veléžanimivo je profesorsko vprašanje na naših zavodih. Že na Kranjskem se čuti zlo, da zavzemajo nemški profesorji procentualno premoč nad domačini, srednje šole v Gorici, Trstu in v Pulju so pa pravcata „odkladališča“ za nadprodukcijo nemškega akademičnega proletarijata. Na zavodih, kjer je komaj desetina ali tretjina nemških učencev, poučuje skoro polovica, oziroma tri četrtine Nemcev. Seveda ni potem čudno, da smatrajo vroči nacijonalci dotične zavode za nemško domeno in so vse prej kot zbirčni v sredstvih, kadar se gre za izzivanja nenemških dijakov. Treba si bo ogledati te čedne razmere od bliže in sicer kmalu, ker drugače je zopet mogoča kaka nova „goriška afera“.

Statistika je v glavnem tako urejena, kot je bila lani. Radi lažjega pregleda raznih zavodov, sem razvrstil gimnazije skupaj, realke in učiteljišča skupaj. Vsled pomanjkanja prostora sem razmerje prebivalcev do dijakov, ter razmerje gimnazijcev do realcev združil v eno tabelo, ki kaže koliko dijakov da pride na vsakih 10.000 ljudi, in kako se dele na posamezne stroke. Nova je samo zadnja tabela, ki bi nam predstavljala one srednješolske zavode, ki se imajo v bližnji bodočnosti posloveniti, oziroma narodno deliti.

Visokošolsko dijaštvo.

Fel. Zamnjen (Rim) in Fr. F. Stelè:

Italijansko dijaštvo.

V »Zvezi«.

Vém, da bo čitatelje »Zore« zanimalo, če se jim prav na kratko oriše, kako je združila verska misel dijaštvo tudi v oni deželi, kjer je središče naše vere in cerkve, kako se je cela organizacija do danes razvijala. Zanimivo je tudi, da so to organizacijo, kakor tudi slovensko, spravili v življenje katoliški shodi; in še posebej, da se je to zgodilo v približno istem času kot pri nas. Nadaljna usoda njena se je pa razvila čisto drugače kakor pri nas. Pregled delovanja in razvoja takih organizacij je za nas gotovo važen, ker tu vidimo, kake prednosti ali kake hibe ima organizacija in vidimo, kako moramo in kako ne smemo, ako hočemo dobro prospevati.

Italijansko katoliško dijaštvo je spoznalo važnost skupne organizacije nekako takrat kot slovensko. Še leta 1890. toži P. Ricci v »Civiltà cattolica« o žalostnih razmerah na vseučilišču. Par let pozneje je že imelo vsako večje vseučilišče svoj »Circolo cattolico universitario«. Tak circolo, tako vseučiliško društvo se je najlepše razvijalo v Rimu, in tu se je tudi porodila misel na skupno organizacijo vseh teh društev. In kmalu so o tej misli premišljevali že v celi Italiji.

Tako se je ustanovil leta 1895. »Il Comitato promotore della Federazione Cattolica Italiana«, pripravljalni odbor, ki mu je predsedoval grof Carlo Santucci. Da tudi širši krogi izvedo o tem, so prav pridno dopisovali v »Vita Nuova«, ki jo je urejeval mladi in nadarjeni Romolo Murri.

Ali malo je manjkalo, da ni neko malenkostno nesporazumljenje uničilo mladega in slabotnega društva. Ostala je sicer misel skupne organizacije, toda neednost glede bodoče smeri društva (oziroma tedaj Comité-a) je ločila neznatno število društevnikov v dva tabora. Na XIII. katoliškem shodu v Turinu je namreč skupina akademikov svojevoljno predlagala ustanovitev »Zveze italijanskih katoliških akademikov«. Predlog so vložili pri osrednjem odboru društva »Opera di Congressi e Comitati cattolici«, ki je ugodilo in predlagalo ustanovitev »Zveze« za pododdelek društva »Opera . . .« samega.

Ta točka pa je razdelila člane rimskega »Comitato promotore . . .« Manjšina z Murrijem na čelu (zbrana okoli »Vita Nuova«) je bila pripravljena sprejeti Operin predlog. Večina pa se je zbrala okoli idealnega in le prezgodaj umrlega markiza A. Malvezzi-Campeggija in je bila nasprotna vsaki odvisnosti.

Po dolgih debatah na XIV. katoliškem shodu v Fiesole je pa le zmagal predlog manjšine in leto 1896. je postalo ustanovno leto društva »Federazione Universitaria Cattolica Italiana«. Do leta 1900. je tvorila »Zveza . . .« pododdelek I. skupine »Opere . . .«. Predsedoval je »Zvezi . . .« baron Al. De-Matteis.

Kakor vidimo so katoliški shodi poklicali »Zvezo . . .« v življenje, iz njih je tudi nadalje črpala moč za svoj razvoj.

Znak prve »Zvezine« dobe je organizacija. »Zveza . . .« je bila čisto odvisna od duhovne orlasti in podrejena »Operi«, ki si je pridržala celo pravico voliti predsednika »Zveze«. Vendar pa je kljub tej odvisnosti »Zveza« prav dobro napredovala. Postala je s časom močna in trdna akademična stranka in je preosnovala pravila vseh »Circolo . . .« po skupnem vzorcu. Svoje delovanje je osredotočila okoli »Vita Nuova«, ki je postala tudi »Zvezina« last.

Tej dobi notranje organizacije je sledila druga prehodna. Leta 1900 namreč je odstopil baron De-Matteis od predsedstva radi velike notranje nesloge. Enim namreč ni ugajala »Zvezina« odvisnost od »Opere«, drugim zopet ni prijala

smer »Zvezinega« glasila »Vita Nuova«, ki jo je od leta 1898. dalje urejeval predsednik sam; tretjim pa sploh vsa notranja »Zvezina« uprava ni bila všeč.

Po odstopu predsednika De-Matteis je sprejel na splošno željo akademikov predsedstvo začasno mladi in navdušeni adv. Angelo Mauri (pozneje urednik velikih dnevnikov »Osservatore Cattolico« in »Momento«, sedaj pa je državni poslanec) v Milanu in je bil kot predsednik potrjen tudi od glavnega odbora »Opere« na kat. shodih 1901., 1902. in 1903. Toda videti je bilo, da je organizacija zayožena, vedno bolj je šla rakovo pot in tako ji je bilo treba odločilne in hitre pomoči.

Zato se je zbral leta 1905. v Florenci izvanreden shod zastopnikov skoro vseh vseučilišč; tu se je 7. maja proglasila »Zveza« za neodvisno in to je bil prvi korak k napredku in boljši bodočnosti. Še na istem shodu je bil izvoljen za predsednika Mario Augusto Martini. Preosnovalo se je tudi glasilo in se ga nazvalo »Studium«.

Toda Martini ni vodil dolgo. Že v začetku leta 1907. je odstopil, na njegovo mesto pa je bil voljen Giorgio Castelli, ki še danes vodi »Zvezo« in glasilo. Stari greh, ki se je pokazal že pri ustanovitvi, razcepljenost duhov namreč, se je pokazal zopet pri odstopu Martinijevem. Vzrok je bil ta, da je bilo mej nekaterimi udi premalo združne ideje. Tako ni storila »Federazione« v zadnjem letu nič, kar bi bilo vredno, da se omeni. Člani so nastopili sedaj malo bolj praktično pot, s tem da so začeli posamič in tudi v skupinah izobraževalno in budično delo mej narodom. Razdelili pa so se mej »Unione popolare« (politična stranka) in »Lega democratica italiana« (tudi politična stranka, a je nevšečna Vatikanu). V zadnji so skoro izključno visokošolci, vodi jo znani Romolo Murri.

Tri smeri vladajo sedaj v »Zvezi«, ki se ne ve, katera od njih bo zmagala. Ni za eno, ni za drugo se še ni »Zveza« odločila za trdno. Eni hočejo biti »moderni« t. j. Murristi, drugi bi bili radi nevtralni, tretji pa so konservativni. Toda ni misliti, da je tako samo mej dijaštveni. Dijaštvo je povsod v malem to, kar je narod v velikem. Tako je tudi v Italiji. Italijani še ne uumevajo važnosti trenutka, ki v njem žive in mesto da bi se združili v krepko skupno katol. organizacijo, se cepijo v dva sovražna tabora: Konservativci z Vatikanom na čelu, in demokratje, ki štejejo v svoje vrste najnadarjenejši in najčilejši klerus in laike. »Mladi« se množe, družijo se in so neustrašeni. Konservativna stranka pa se zdi že preveč zastarela in prejalislej se mora obrniti. Dobiček od tega imajo seveda samo sovražniki vere in cerkve, ki so — to se razume — bolj prematani v svojih delih.

»Zvezino« glasilo je imelo kaj različno usodo. »Vita Nuova«, rivista universitaria, se je porodila 14. febr. 1895. v Rimu. Do leta 1897. jo je urejeval Rom. Murri, takrat še stud. phil. na rimski »Sapientia«. Sodelovali so ponajveč njegovi tovariši n. pr. Salvatore Minocchi, Salvadori, Paolo Mettei-Gentili, Boggiano, ki so kmalu zasloveli kot izvrstni katol. pisatelji.

Koncem leta 1896. pa je »Vita Nuova« začasno prenehala izhajati, ker jo je Murri odstopil »Zvezi« oziroma »Operi«. Naslednje leto pa se zopet dvigne. Urejeval jo je sedaj Domenico Russo, ki mu je pa kmalu sledil P. Ladaga D. J. in po njegovi prezgodnji smrti zopet Russo. Leta 1898. pa je definitivno odstopil radi nesporazumljenja s predsednikom De-Matteis, ki je list do leta 1900 sam urejeval. V tej dobi je imela »Vita...« mnogo izvrstnih sotrudnikov, sedaj splošno znanih pisateljev n. pr.: D. Russa, Mons. Poletto, P. Mattiussi, P. Zocchi (sedaj prvi italijanski propovednik), Paolo Arcari, P. Pavissich i. dr.

Po letu 1901. je izšlo le še nekaj posameznih števil, toda list si radi prevelike notranje krize v »Zvezi« ni mogel pridobiti več trdnih tal in 1. januarja leta 1904. je izšla zadnja številka.

Po osvoboditvi in preroditvi »Zveze« na shodu v Florenci je prišla tudi preroditev glasila. Nazvali so ga Studium,¹⁾ uredništvo pa je prevzel novi predsednik Martini. List je znanstven in obenem glasilo akademikov. Ima pa, ne

¹⁾ »Studium, rivista universitaria«. Ur. in upr. sedaj: Milano. — Via Commenda 23. Stane pri nas 8 lir. Pos. št. imajo po 64 str.

vem ali naj rečem prednost ali napako, da ga pišejo večinoma vseučilišni profesorji in ne toliko dijaki. Najboljši sotrudniki so: prof. Allieva in Toniola, astronom Boccardi, barnabit Bassi, prof. Bonacorsi, Mons. Boninelli, markiz Cripsolti, znani biolog Gemelli in nebroj drugih.

Iz vsega je razvideti, da ima »Zveza« še danes nestalna tla. Manjka ji namreč krepke moralne opore v skupnem idealu, ali z drugimi besedami: »Zvezi« manjka pravega navdušenja za vero in njene visoke ideale. Posebno dobro se to razvidi iz debat »Zvezinega« shoda v počitnicah leta 1906. v Milanu.¹⁾ O vsem se je govorilo na dolgo in široko le o verski izobrazbi skoro pristransko in tudi tozadavne resolucije so osnovane na jako liberalnem temelju. Pri nas bi to ne imelo tako velikega pomena, za Italijo pa je to značilno, saj je verskoreformistični duh zašel že celo v semenišča. Murrijeva propaganda ni bila brez sadu in prva žalostna posledica njegovih nezdravih idej je nevarno moderniziranje vsega, tudi vere. Kam bo pripeljala ta smer italijanski mladi naraščaj, je težko reči, a skoro gotovo v konflikt s sv. Stolico, če pojde tako naprej.

Toda s tem še ni rečeno, da je tudi »Zveza« nastopila to pot. Treznejši duhovi so spoznali nevarnost in se ji že izkušajo izogniti, toda ne znajo dobiti pravih sredstev. Do sedaj »Zveza« še ni prekoračila pravih mej in to upanje smemo gojiti tudi za bodočnost.

Druga značilna poteza »Zveze« je pomanjkanje jasnoizraženega programa, »la mancanza di un programma, o meglio di un criterio direttivo«, kakor se je izrazil predsednik Martini v Milanu. Navduševati se za prave katol. ideale, ohraniti si vero v nje, to je bil nekako program »Zveze« že od njenega rojstva, toda manjkalo ji je preciznosti praktičnega programa, ki bi odgovarjal potrebam časa. Zopet pravi Martini v Milanu: »Noi siamo stati abbandonati, ed anche ci siamo abbandonati quasi tutti, ad un empirismo che hor necessariamente fiaccate le nostre energie...«

»Zvezi« je manjkalo vedno moralne in gmotne podpore od strani katol. inteligence in zato je bila prisiljena iskati zaslombe drugod, kar je gotovo ni bilo v korist. V Milanu se je glede teh nedostatkov izpregovorila po predsedniku odkrita beseda in upamo, da bo to izpoznanje rodilo najboljši sad. Kdor se začne sam izpoznavati, ta je že na poti navzgor.

»Italia, la giovine«, Italia se nagiba k padcu, kriče njej nasprotni glasovi. »Italia risorgerà, rivivrà!« kličejo navdušeni domoljubi. In kdo naj ugame, kaj bo odgovarjalo resnici. Katol. stvar v Italiji je zanemarljena, ker manjka delavne inteligence. Mnogo se kriči in piše, dela pa malo. Na mladem naraščaju je sedaj upanje — kdo vé, če ga tudi izpolni? »L' avvenire (prihodnost) è nostro!« so klicali navdušeni mladeniči v Milanu. »L' avvenire è vostro«, jim kličejo katoliki, samo če hočete! So pa tri reči, ki jih morate upoštevati: vera, upanje in ljubezen. Iz trdne vere naj privre vaš program in v njo naj se zopet steka črpat novih moči. Upanje v lastno moč in pomoč nebes naj vas spremlja pri vsakem koraku. Medsebojna ljubezen in ljubezen do izbranega ideala naj vas veže v trdno falango, in videli boste — l' avvenire è vostro!«

Izven »Zveze«.

Da izpopolnim poročilo o ital. dijaštvu, hočem podati še prav kratek pregled dijaštva, ki je izven »Zveze« in nam ni po idealih tako blizu kakor »Zveza«.

Poglejmo najprvo katol. dijaštvo. Če se govori o ital. mladeniških društvih, se imenuje navadno v prvi vrsti »la Società della Gioventù Cattolica Italiana« s sedežem v Rimu. Njen namen je dvojen: varovati mladino pred nevarnostmi slabih tovaršij, verskih zmot itd., ter izobraževati mladino v verskih vprašanjih, v prvi vrsti ji pa tudi nuditi priliko, da se seznani z drugimi važnimi dnevnimi vprašanji. Prirejajo se večerne šole za analifabete kakor tudi za višje splošno izobrazbo. Vendar pa v društvu ni tiste čilosti in življenja, kakor bi bilo želeti, ker je premalo razširjeno in nezadostno podpirano. Društvo podpira dijake tudi v gmotnem oziru.

¹⁾ Conf. Studium 1906. 9. zv. str. 45 in dalje.

Značilna so tudi posamezna krajevna društva ali »Circoli«, ki imajo v prvi vrsti namen buditi versko zavest mej dijaki. Drugače pa goje tudi telovadbo, tamburanje itd.

Omenimo še nazadnje, da se nahaja pri salezijanskih nedeljskih zabavaljških po navadi tudi tak circolo za gimnazijce in učence licejev.

Le en pogled na protiversko dijaštvo! Marsikomu bo že znano akad. društvo »Corda, fratres«, ki ima sličen program kakor »Zveza«, le v protiverskem duhu. Tudi je veliko bolj razširjeno kakor »Zveza« in ima svoje podružnice po vseh večjih mestih. Rekel sem, da je protiversko, toda zmerno liberalno, opira pa se na ložo, kjer tudi črpa gmotno pomoč. Radi te zveze z masonstvom izgublja vedno bolj svoj akademično liberalni značaj in postaja vsaki dan bolj nesramno in nestrpno proti veri.

Tudi socialisti imajo po večjih mestih svoje »Circoli«, kjer se zbirajo njihovi dijaki in umetniki, a to gibanje še nima sedaj nobenega pravega pomena, ker je še preneznatno.

Zrli smo v teh dveh člankih o ital. dijaštvu v precej veliko delavnico. Videli smo, kako se ustvarjajo društva, kako jih skupne ideje vežejo v mogočne organizacije, a na drugi strani zopet, kako dostikrat ena sama misel razcepi duhove, postavijo se na dve strani, preti razdor, in treba je močne roke, da ji zopet spravi in združi v skupnem delu. Pregled je bil čisto površen, a že pri tem se nam je vsiljevalo toliko in tako različnih misli in čustev. Taki vpogledi v življenje sličnih organizacij kakor je naša, bi nam prav dobro deli, ker so poučeni in zanimivi.

Predavanje o Slovencih je imel dne 4. marca poljski visokošolec gospod Nikodem v tukajšnjem poljskem akademičnem društvu »Ognisko«. Ne le, da je zanimivo, kake vtise je dobil mladi poljski akademik od nas v tistih par mesecih, ki jih je prebil na Kranjskem in si od tod ven ogledal tudi znamenitosti slovenskih dežel, a tembolj še, ker je to zopet en dokaz, kako so se začeli Poljaki zadnji čas zanimati za nas. Zanimivo je, kako je končal svoje predavanje. »Ali je mogoče,« pravi, »da mi Poljaki še nimamo prestavljenih na svoj jezik pesmi Prešerna, ki ga imajo že Rusi, Čehi, Hrvatje, Nemci in Italijani? Ali je mogoče, da nimamo še nič Aškerca, Gregorčiča ali Zupančiča? Ali je mogoče, da še nimamo nič Tavčarja in mnogih drugih? Ne, ni le mogoče ampak žalostna resnica je to. Toda mora se zboljšati!« In kakor dokazujejo Poljaki zadnji čas, se že zboljšuje. Poleg posameznih člankov o Slovencih, ki so jih prinesli razni listi, zavzema v tem oziru prvo mesto »Swiat slowianski«, ki je takorekoč neka slovanska centrala, kamor se vsak mesec stekajo zanesljiva poročila o razmerah pri vseh Slovanih. V tem oziru je že zdavnaj prehitel češki »Slovanský přehled«. Pa ne le da Poljaki sedaj dobivajo redna in zanesljiva poročila o nas, ampak tudi na književnem polju, upamo, da jim bomo kmalu bolj znani. Nobeni slovanski literaturi ni slov. književnost tako tuja kot ravno poljski, celo Nemci in Italijani imajo več našega v svojih jezikih. Sedaj pa, kakor čujemo, se že prevaža na poljsko Prešeren, Levstik (Martin Krpan), Cankar, Finžgar (Divji lovec), Kvedrova itd. — Da se tako malo poznamo, to ni krivda Slovencev, ampak naša krivda, je rekel predavatelj, vendar pa moramo priznati, da je bilo dokaj tudi naše krivde. V »sveto« Moskvo smo se vozili skozi poljske zemlje, a se nismo zavedali tega. Ko smo doma čitali nemške ali pozneje slovenske prestave Sienkiewicza, so se nam šele začele odpirati oči, da tudi Poljaki ne morejo biti najbolj nezanimivi. In tako je šlo naprej, dokler niso prišli na vrsto tudi drugi pisatelji. Velikanov pa se do zadnjih dni ni nihče dotaknil. O poljskih razmerah pa in zgodovini se še vedno pri nas premalo piše, ker se jim pripisuje premalo važnosti. — Lepo je to, da spoznamo drug proti drugemu svoje grehe, toda še lepše bo, če se v dejanju zbližamo in spoznamo. Nazivamo se brate mej seboj: poljski bratje, slovenski bratje itd., — a se niti toliko ne poznamo, kot se sovraž-

niki, ker ti se zavedajo, da se je treba mejsebojno poznati, če se hoče voditi kak resen boj, ljudje dobre volje pa se ne zavedamo, da se je treba mejsebojno poznati tudi, če se hoče uspešno skupno delati. Stelè.

* * *

»Akademična liga«, društvo za preiskavanje znanstvenih podlag narodnega sporazumljenja se snuje na Dunaju. Pripravljalni odbor je izdal na akademike po časopisju sledeči oklic:

»Akademiki! — Globoko se je ukoreninil narodnostni boj mej avstrijskimi narodi in glava in srce sta polna narodnostne misli. Razdružil je avstrijske narode in posledico tega smo močno občutili na akademičnih tleh, da, mogoče močneje, kakor bi bilo radi teh idej potrebno in zaželeno z ozirom na akademično dostojnost in čast. Toda ta aktualna, narodnostna vprašanja so še premalo znanstveno preiskana, če bi prav moralo biti objektivno znanstveno preiskanje najboljše sredstvo za obrambo pravice, kakor tudi najboljše sredstvo za narodnostno sporazumljenje. Mi dijaki nečemo uganjati politike. Vendar pa: ali si moremo odtegniti temu, kar pečá naš narod, narode okolu nas? In ali moremo svoje zanimanje za to pokazati na boljši način, kakor po znanstvenem delu, pri katerem preiskujemo sinovi vseh narodnosti skupaj to, kar podžiga stranke, preiskujemo one mogočne sile, ki tu zadevajo druga ob drugo? Pri tej preiskavi pa se vedno oziramo na to, ali ne bi mogli ta in ona sila mesto nasproti blagodejno skupaj delovati. Gotovo so za tako delo najpripravnejša akademična tla. Zato so sklenili akademiki vseh narodnosti, da ustanove na dunajskih visokih šolah društvo, ki bo zasledovalo ta cilj. Popolna enakopravnost vseh narodnosti v tem društvu je zagotovljena. Niti trohice narodne zavednosti ne bo izgubil, kdor pristopi. Nasprotno, udejstvuje naj jo, v častni tekmi naj razloži svoje stališče in spozna nasprotnikovo. Mislimo, da niso odložena leta akademičnih študij za to, da se borimo proti drugim narodom, mogoče brez zadostnega poznavanja njihovih ciljev in želj, ampak da spoznamo te cilje in želje. Naj bo to naša najboljša priprava za poznejše naše državljansko delovanje, naj nam omogoči delovati v prvih vrstah naših narodov pri njihovem največjem življenjskem vprašanju, pri narodnostnem sporazumljenju.

Kdor se v tem oziru zлага z nami v neumornem stremljenju za znanstvenim spoznavanjem narodnostnih vprašanj, v želji za naravno posledico tega, sporazumljenjem narodov namreč in še posebno akademičnih skupin, naj se pridruži našemu delu na potu k našemu cilju: Per scientiam ad pacem!»

Ustanovni shod bo 17. marca, ko se prvič zopet snide drž. zbor. Na čelu društva bo predsedstvo in svetovalstvo, oboje sestavljeno iz zastopnikov vseh avstr. narodnosti. Misel za to društvo je izprožil Nemec dr. iur. Hoffmannsthal.

Frst.

Glasnik.

Iz »Danice«. Na prijateljskem sestanku dne 11. februarja je predaval gost g. Šilhan: »O češkem državnem pravu«, dne 27. februarja pa tov. Jerič: »O ideji demokratizma«.

Dne 25. februarja je bil v lokalu poljskega akad. društva »Ognisko« ustanovni občni zbor komiteja slovanskih akad. društev na Dunaju. Naloga komiteja je zbliževanje in medsebojno spoznavanje slovanskega dijaštva potom predavanj in drugih prireditvev, objednem pa zastopanje skupnih interesov slovanskega dijaštva na dunajskih visokih šolah. — Vsako slovansko društvo pošlje v komite svoje zastopnike in sicer, ako ima društvo 40 članov (ali manj) dva zastopnika, za vsakih započelih novih 40 članov po jednega zastopnika več, tako da ima »Danica« tri delegate v komiteju.

Komite je že začel svoje delovanje z akcijo, da se slovanskim društvom zopet dovoli svoje oglase (z nemško prestavo) objavljati na visokih šolah.

»Slovenska dijaška zveza« je založila dvoje vrst razglednic, ki jih je slikal mlad umetnik-dijak. Tovariši in somišljeniki, sezite po njih in jih pridno razpečavajte! Komad stane 10 vinarjev. Naročitve in denar naj se pošilja na naslov: Ivo Česnik, stud. iur., Gradec, SchillerstraÙe 45. I.

Na socialnem kurzu v Slov. Gradcu, ki ga je priredila »KrÙčansko-socialna zveza za Štajersko«, je predaval 10. februarja t. l. tovaris Val. Rozič »o razvoju kmetskega stanu v Avstriji« in 12. februarja ravnotam »o postanku in razvoju avstro-ogrske države s posebnim ozirom na Slovence«.

Vse zavedne tovariÙe in somišljenike dijake prosimo, da med velikonočnimi počitnicami nabirajo knjig in podpornih članov za »Slov. dijaÙsko zvezo«. Podporni član je vsakdo, ki plača na leto 2 K. Naj bi ne bilo nikogar, ki ne bi direktno ali indirektno pripomogel društvenim ciljem. V mladini so ideali, zato naj podpreza dobrovoljne starce in moÙe, ki jih ne zadene indirektni klic. Po eni pravi poti za procvit katoliÙskega narodnega dijaÙstva in slovenskega naroda: Z Bogom za narod!

Listek.

»Na Poljani« je najnoveÙe delo MeÙkovo (Knezova knjižnica XIV., I. 1907.). Sodimo, da je to najboljÙe MeÙkovo delo. Razgrinja pred nami poljano, na nji cveti in mre življenje. Globoko umeva trpko usodo našega naroda kot zna to le svečenik, ki prodira najbolj v temine ljudske duÙe. V značilnih zgledih nam riÙe vse naše narodno gorje: pijančevanje, odtod prepir in mrjenje dela, oÙabnost in sebičnost, sla po tujini, življenje brez ljubezni . . . Na drugi strani pa uspehe ðelezne volje, ljubezen do otrok, do stariÙev, do domovine, ljubezen duÙevnega pastirja do vseh, njegova skrb, njegovo stremljenje za njih gmotni prospeh in duÙevno izobrazbo. »Propade in umre slednji dom, v katerem ne poznajo ljubezni« in »reÙiteÙ sveta je v delu«. Slog MeÙkov je znan, v njegovi duÙi vse ðivi, se giblje, nesreča in smrt, trata umira in zopet vstane. KnjiÙo mora dvakrat brati, kogar mami prvič jezik, zlasti tovarisem dijakom svetujemo, da knjiÙo pazno ðitajo, ðtudirajo značaje in socialne razmere. Zanimivo je delo za dijake tudi zato, ker je v njem opisana tudi usoda dveh dijakov. Preč. g. pesniku pa le Űelimo, da bi dosegel vzviÙen svoj namen: tudi z umetnostjo graditi našemu narodu boljÙo bodočnost. Morda izpregovorimo o knjiÙi ðe kaj več. —X.

D. Mercier: Psychologie, iz francoÙčine prestavil L. Habrich. 2 zvezka. XL+381 strani in 400 strani. 1906; 1907. KnjiÙ. Kùsel v Kemptenu in Monakovem. K 7/20 in 5/40 nev. Koncem preteklega leta je izÙel drugi zvezek te izborne psihologije mehelnskega nadÙkofa in kardinala in direktorja modroslovnega inÙtituta na vseučiiliÙu v Louvainu.

Da knjiga ne sloni na kaki enostranski teologični podlagi, kot navadno očitajo delom katoliÙkih učenjakov, o tem priča ocena, izÙla v moderni modroslovní reviji »Philosophische Wochenschrift« od H. Renner in K. Hoffmann, 1908, Bd. 9, Nr. 5 u. 6. Dr. Keller piÙe: »KnjiÙa naj bi bila predvsem namenjena katoliÙkim bravcem. Ker je sedaj posebno vroč boj v katoliÙki cerkvi zoper moderno vedo, se nisem lotil s kako napeto radovednostjo ðitanja. K sreči sem bil temeljito razočaran. Kajti pisatelj, ki zagovarja takozvano novotomistično staliÙe, je jako raztegnil okvir svojega cerkvenega nauka, a pretrgal okvirja ni. UpoÙtevaÙe rezultate najnoveÙih raziskavanj nam slika v prvem zvezku organično in čutno življenje, v drugem življenje razuma ali pameti. Pojem psihologije vzame torej jako obÙirno, razen tega nam nudi svoje delo v popolnem sestavu, čigar del je ta psihologija. Zato moramo tudi nekatolikom najtopleje priporočati, da si nabavijo to delo; kar se tiče namreč elegantnega sloga, obÙir, nosti in modroslovne temeljitosti mu je pač le malo nemÙkih del kos.«

Pismo srednješolcem.

Zgodovina.

V našem času se kaže siloviti vpliv zgodovine na vseh poljih javnega življenja. Vsako stvar, katera zanima modernega človeka, izkušajo razložiti zgodovinsko, to je kako in kje je nastala, se razvijala, kaj jo je pospeševalo ali zadrževalo, in kakšno podobo ima dandanašnji čas. Ljudje so spoznali veliko važnost zgodovine. V nji najdeš ključ k marsikateri zagonetki, najdeš obilo zlatih nauk za življenje, pokaže ti pota, po katerih so hodili razni narodi, pokaže ti tudi, kam jih je pripeljalo njihovo delo.

Tudi pri nas se vedno bolj opazuje vpliv zgodovine. Čimbolj je ljudstvo probujeno, tem močnejše zahteva zgodovine. Po naših izobraževalnih društvih je mnogo predavanj o zgodovini Slovencev, kmečkega stanu, krščanstva, itd.; sploh, ako hoče predavatelj res napraviti ljudstvu užitek in dobiček, mora svojim poslušavcem pojasniti razvoj stvarine. In to je gotovo, ako hočemo narod res vsestransko politično in narodno vzgojiti, ga bomo samo na podlagi zgodovine. Zgodovina nam bo pokazala ves naš križev pot, ki ga je hodil slovenski narod pod Avstrijo, kakor baklja bo posvetila v minule čase in nam naslikala jasno podobo, kako je takrat živel slovenski narod, kdaj in kdo so bili tisti, ki so mu naložili toliko križev, katerih spomini se še sedaj poznajo na celem narodnem telesu. Odprla nam bo oči, da bomo videli tuje in lastne grehe, in ona, zgodovina naših očetov, naše krvi, nam bo pokazala in potisnila v roko orožje, da se bomo z razumom in krepko, železno, neupogljivo vztrajnostjo borili za svoje pravice, ki so življenje naše. Odkrila nam bo solnčne toda teh — nimamo — in lepe strani v naši preteklosti, a ravnotako ne bo pokrila s plaščem pozabljenja onih trenutkov, ko smo spali, se prepirali, da so nam medtem tujci kradli našo narodno moč, individualnost, zlato svobodo in lepo bodočnost. Odkrila bo naše in naših prednikov pregrehe. In ko boš videl žalostne uspehe, katere je zakrivila naša zaspanost, mlačnost in preveliko sovraštvo med eno in drugo osebo, ti bo zgodovina sama zaklicala: „Ne več tako naprej! Ali hočeš škoditi narodu?“

Da, zgodovina te bo vzgojila v pravega narodnega delavca, da boš videl in vedel, da narod ne obstoji samo iz petih ali sto ljudi. Ako boš ustregel sto ljudem, boš morda škodil celemu ostalemu narodu. V luči

zgodovine pa boš videl celo drevo, ne samo par vej ali vejic, ki so se zraven tega za narod suhe, se morda samo redijo od njegovega soka, svojih listov pa ne odprejo, da bi drevesu ulovili več solnca, ki je pogoj zdravega življenja.

Gotovo uvidevaš, kako velike važnosti je zgodovina za resnično narodno delo. Jaz sem prepričan, da je našim narodnim razmeram, zraven drugega, mnogo krivo dejstvo, da kakor mnogo naših prednikov, tako tudi še veliko, veliko naših sodobnikov ne pozna prave zgodovine slovenskega naroda. In odtod toliko narodnih grehov in malomarne zaspanosti, sebičnosti, ki vidi samo svojo njivo, ni pa toliko krščanska, da bi podpirala soseda pri delu?

Spomni se samo tega, da boš enkrat stopil med narod. Vedeti boš moral, kaj se je z narodom godilo, in katere roke so mu naredile in razorale njegov sedanji obraz. — Tedaj k zgodovini!

Otroci.

St. P.

K peči sedimo,
v očke si gledimo.

Ti imaš vrana bežnega,
vrh gorovja snežnega
nedosežnega.

Ti imaš nočko črno,
z lunico srebrno,
zvezdami zlatimi.

Ti pa majoliko pisano,
z rožami lepo porisano,
z listjem zelenim.

Pesem.

St. P.

Drevored nič več ne šumi,
v drevoredu ni več ljudi.
Včas, le včas tako sama
skozenj gresta črna gospa,
črna gospa in bel otrok.
»Kam je izginilo listjé, mamá ?
Ali je tudi padlo v grob ?«

Pomladanska.

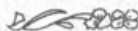
Vinko Snežničanov.

Prišla deklica je v krilu
lepo zelenem,
rožic je prinesla v košku
lepo pletenem.

Pride na livado tožno.
z roko zamahne,
s pestrím življenjem ti pusto praznoto
z vonjem navdahne.

Ko je prišla v gozd brezlistni
zazeleni vse,
slavčev milotožni spev koj
ti oglasi se.

Z juga se vrnile ptice
z blago gorkoto,
in pregnale z njo nadležno,
mrtvo mrzloto.

Srednješolsko dijaštvo.

Iz Ljubljane. Goriške dijake svarimo pred radikalnimi predavanji, ki jih pošiljajo ljubljanski radikalci v Gorico, kjer se najbrž prodajajo za »pravo znanost«. Njih predavanja poznamo prav dobro; prepíše se iz kakega protiverskega »znanstvenega« delu in se prodaja za lastno blago. Zadnji čas se radikalci v svojih predavanjih zelo radi pečajo z verskim evolucionizmom. Sicer pravijo, da dajo predavanja le »zanesljivim« dijakom, toda teh imajo, kakor sami trdijo, v Gorici le — 3 (tri). Njih gneздо je na realki.

V Ljubljani se je prvi tečaj, posebno na II. državni gimnaziji, zelo slabo končal. Na I. državni gimnaziji bo moralo v IV. c plačati več kot polovico dijakov šolnino, na II. državni gimnaziji v IV. a razredu pa jih je izmed 27 padlo 11. — Kaj čuda, če je razlagal lani tretješolcem neki suplent namesto latinske slovnice — Heine-ja. Takih zgledov bi lahko navedli več, ko liberalni ali radikalni suplenti razlagajo namesto šolskih stvari vse kaj drugega.

Iz Pazina. Dijaki na našem zavodu se še ne ločijo v trdne grupe. Res je sicer, da imajo mnogokrat različne in nasprotné nazore, a kljub temu tvorijo še vedno eno moralno celoto. Tako je obenem pri vseh istrskih Hrvatih. Narodna misel je povsod v ospredju, druge kulturne smeri od zunaj pa še niso prodrle k nam. Naš ilirizem se končuje. Spomini na tabore, ustanavljanje čitalnic itd. se poizgubljujejo. Narodni boj se vedno bolj mili. In prav malo, prav tiho se začenejo plaziti v naše javno življenje novi kuturni, socialni in politični problemi. To je tisto, kar imenuje naš Emin Car: »Nove borbe«. In val tega pretvarjanja javnega življenja je zapluskal tudi na naš zavod. Duhovi se začenejo ločiti. Prav počasi in lahno stopajo na dan konture dveh grup: konservativne in napredne. In dijaki so pri nas bolj logični kakor pa naši »patres patriae«. Patres se namreč drže pravila: »Quia non moveo« in mislijo, da bodo na ta način usnuli ideje, ki prodirajo. Dijaki pa so uvideli, da so glavni faktor ideje in zato izrazili željo, da bi se organizirali kot napredna mladina. Karakteristično! Druga grupa pa ni tako izražena, boji se nastopiti in je jako nestalna. Tudi prva ni ravno tako drzna ali vsaj — živi. Nestalnost je pri nas posledica milje-a. Stari hočejo vzdržati ilirsko slogo in blaže nasprotstva. Mlajši jih pa poslušajo, ker spoštujejo — avktoriteto, nosilce tradicij. Priznati moram, da je mlada inteligenca z malimi izjemami liberalna, zadržuje pa se iz bojazni in v sled vpliva starih avktoritet je nestalna, posledica pa je obča stagnacija, mrtvilo. Na dijake vplivajo profesorji in tako tudi mej njimi vlada ona nestalnost, boječnost. Treba bi bilo moča, ki bi nastopil za katoliško in hrvaško misel in to bi dalo nov impuls življenju in ločitvi duhov.

Pri nas bi bilo treba tako nekakega dr. Kreka, organizatorja in nositelja novih misli, ki bi prinesel — življenje, tako nekakega Prometeja v socialnem, političnem in ekonomičnem oziru.

Tako je, kakor vidite, naše prehodnje stanje. Oziral sem se na naše narodno življenje, ker kakor povsod je tudi pri nas dijaštvo mali svet od velikega sveta, cel narod v malem in mladem. b.

Reforma mature. Poroča Lav. Kemperle. V zadnji številki »Zore« sem že poročal nekoliko o mnogih glasovih, ki zahtevajo reformo srednjih šol na splošno in specijelno še preosnovno zrelostnega izpita. Omenil sem v onem članku tudi mnenje strokovnjaka dr. Geßmanna, kako naj se te reforme vdejsvujejo. Rekel sem tudi, da se bodo pri tej preosnovi gotovo ozirali na zahteve imenovanega strokovnjaka in nisem se motil. Pred par dnevi je izšla naredba naučnega ministra, ki določuje mnogo bistvenih sprememb dosedanjega načina mature. Ta določila se pa v mnogem strinjajo z izvajanji ministra dr. Geßmanna. Vsak kdor je prečital oni odstavek v zadnji »Zori«, bo to hitro opazil. Nova ministrska naredba določuje glede pismene skušnje: 1. da obstoja ta samo iz treh nalog, in sicer: a) naloga iz učnega jezika; b) prestava iz latinščine v učni jezik in c) prestava iz grščine v učni jezik. Vse druge pismene naloge odpadejo. 2. Pri

nalogah iz latinščine in grščine smejo maturanti vporabljeni slovar. Akoravno je kdo slabo pisal, se ga mora vendar pustiti k pismenemu izpitu. Ampak ne samo glede pismene, tudi glede ustmene mature je mnogo bistvenih sprememb. K tej spada samo skušnja iz učnega jezika, iz latinščine ali grščine (pri klasičnih jezikih ni treba polagati skušnje iz obeh, ampak zadostuje iz enega), iz zgodovine in zemljepisja in iz matematike. Izpit iz fizike odpade.

Pri učnem jeziku je treba pokazati neko splošno razumevanje raznih literarnih velikanov, brez posebnega ozira na naštevanje posameznih del in raznih letnic. Snov izpita bodi kak pesniški ali prozaični odstavek, katerega naj kandidat z umevanjem prečita in razloži, kako prihaja pisatelj iz ene misli do druge. Nato naj sledi v prostem kolokviju pogovor o vsebini, o zunanji in notranji obliki, o literarni vrednosti dotičnega dela. Pri tem se lahko vpoštevata kake druge književne umotvore. Pri grščini in latinščini odpade izpit iz literarne zgodovine in pa iz realij. Pri zgodovini in zemljepisu se zahteva samo znanje v domovinoznanstvu, v kolikor se to poučuje v osmi šoli. Treba je poznati tedaj najvažnejše dogodke v razvoju naše monarhije in njeno razmerje do drugih držav. Nadalje najvažnejše faktorje v kulturno-zgodovinskem, gospodarskem in upravnem življenju Avstrije. Zemljepisje se razširja tudi samo na našo državo.

Najbistvenejša in najodločnejša je pa na vsak način sprememba v klasifikaciji. Izpraševalna komisija se ne bo ozirala na posamezne izurjenosti, ampak na splošno naobrazbo. Učenec mora pokazati, da ima toliko izurjenenega duha, da je sposoben k znanstvenim študijam na univerzi. Ako hoče komisija to spoznati, ne sme biti matura nekaka svota posameznih skušenj in se tudi ne sme ozirati na minuciozne natančnosti v posameznostih, kakor tudi ne na to, ako maturant nebistvenih stvari ne zna, ampak mora imeti značaj prostega razgovora, posebno še pri onih predmetih, kjer je v drugem slučaju treba zelo napenjati svoj spomin. Izpraševanje naj se raztegne samo na poglobitve, bistvene stvari. Sposobnost učenčevo presoja komisija po splošnem vtisu, ki sta ga napravili ustmena in pismena naloga z ozirom tudi na semestralne uspehe zadnjega šolskega leta in sklepa, ali je kandidat zrel ali ne.

Ako kdo iz posameznega predmeta tudi ni zadostno odgovoril, mu komisija vendar lahko prisodi zrelostno spričevalo. V bodoče odpadejo tedaj vsi posamezni redi in v maturitetnem spričevalu bo samo označena sposobnost za visoke šole. Neko stopnjevanje med boljšimi in slabejšimi uspehi bo obstajalo v tem, da bo komisija določila enoglasno ali samo z večino glasov, ali je maturant zrel ali ne. Ako je kdo enoglasno spoznan zrelim, mu lahko komisija prisodi pri izvrstnem uspehu odliko. Ponavljalnega izpita iz enega predmeta po dveh mesecih ni več. Ako kdo pri maturi pade, mora ponavljati ves izpit po pol ali pa po enem letu, kakor sklene komisija.

Tako določajo sedanje ministrske naredbe, ki stopijo takoj v veljavo, torej že pri letošnjem izpitu. Da se bodo reforme zrelostnega izpita tako hitro vpeljale, gotovo ni nihče pričakoval. Toliko bolj veselo je, da se je naučni minister tako energično oprijel reformatičnega dela. Dijaštvo mu mora biti gotovo hvaležno že za prvi njegov korak, ker s temi novimi določili odpade pri maturi gotovo mnogo onega, kar nam je delalo iz nje veliko strahilo in neko naredbo, radi katere smo morali mučiti in napenjati svoj spomin.

* * *

Nekaj za smeh in kratek čas ali P. Gr. in A. R. 26. t. m. so igrali na slovenskem odru tri enodejanke Adolfa Robide — s kakšnim vspehom, to veste prijatelji že sami. Resni kritiki so te dramske poizkuse odklonili kot nezrele in skozinskoz poneprečene, toda našel se je stari znanec, dr. P. Gr., ki se je v zadnjem času podal iz opičeslovja na literarno polje. Ta človek je presenetil 27. t. m. belo Ljubljano s sledečim prebujnim izrodkom svoje kritikastrske domišljije: »Pisatelj (Adolf Robida) je popolnoma pravilno opazil, da realen neprisiljen dialog ni nikak šolski primer za zakone asocijacije, kjer se kot v verigi

veže misel z mislijo dirkajoč premočrtno zastavljenemu dramskemu cilju nasproti, temveč da se v človeški zavesti pol podzavestno odigrava nešteto asocijativnih procesov, kojih zadnji končni rezultat šele zadobi v govoru primerno jezikovno obliko; tako meji dijareza ob dijarezo, odgovor ne soglaša z vprašanjem; »Toda jaz ne morem nikdar prednjega stavka z naslednjim tako tesno spojit, da bi ne bilo prostora še za kako drugo misel razen moje.« (Dr. Fras). Toda da je šel pisatelj pri uporabi tega na sebi pravilnega principa predaleč, priča dejstvo, da temu principu često manjka notranje utemeljenosti in da drugje zopet ni zadobil krepkejšega akcenta v momentih vzhičenosti, tedaj, ko najimpulzivnejše butajo samo vrhunci valov iz nemirnega morja psihične polpodzavesti; iz pravilnega psihološkega principa si je ustvaril pisatelj stiliško maniro.

— »M a r y«, drama hsterične žene, nima napačno zasnovane fabule, tudi je nositeljica glavne vloge psihološko pravilno opazovana; čisto jasno se zrcali iz nje ono tipično kvantitativno nesporazmerje med zunanjim vtiskom in notranjim psihičnim učinkom in pestra kalejdoskopnost afektov brez prehodnih barv — tudi čednih apercujev ne manjka; toda vse to je le dostojen zunanji okvir, za kojega ni imel pisatelj dovolj umetniške intuicije, da bi mu izpolnil prazne ploskve. Drama je obdelana od zunaj, kot objekt, in vsa grozno sredstva sceniške tehnike ji ne morejo dati one sugestivne neposrednosti, ki je delujoča sila vsake tudi najintimnejše vibracije umetniške duše, toda ker molči ta, morajo brezuspešno govoriti vsi divji elementi neba in zemlje. Značaj dr. Krča se mi vidi brez kontur, tudi ne razumem mirne peripatetične scene S l e m n š k a in K o t n i k a pred vilo, v kateri slednjemu prešestvuje žena; tako se menda ne obnaša »abnormalen zaljubljenec«, — »Velika laž«, drama iz umetniškega življenja, je v svoji prvi polovici izvestno najboljši del celega cikla, tudi so značaji v njej ostri in vloge hvaležne. A zopet so zunanji afekti, ki vzdržujejo pri pomankanju notranje sile dramsko situacijo, da ne splahne. K afektom prve drame, ki delujejo s svojo intenzivnostjo, se »Veliki laži« pridruže afekt, ki deluje s svojo kvaliteto, namreč neka lascivna p'kantnost, ki podaja celemu dejanju odsev realnega življenja. In ker se ujemajo močna zunanja sredstva nekoliko bolj soglasno s krepkejšim notranjim dejanjem, kakor se je to zgodilo s še silnejšimi afekti napram še šibkejšemu, subtilnejšemu dejanju prve drame, so dobre tehniške strani tega dela stopile nekoliko lažje v ospredje. (Konec prihodnjic).« — Mi gotovo konca te bolesne dr. P. Gr.-jeve žlobudre ne bomo doživeli, kajti kdor bo v stanu še konec prebrati, tega bo gotovo preje konec. Vprašanje je zdaj po Ljubljani le to: Ali je A. R. prekosil P. Gr.-a ali P. Gr. A. R-o?

Razno.

Somišljenikom. Tovariše na gimnazijah, realkah, učiteljskih opozarjamo, da skrbno goje tudi šolske proste predmete. Starejši naj pomagajo mlajšim, da obiskujejo če le mogoče vse predmete po gotovem načrtu. Važna postaja med ljudstvom telovadba. Poglejte razvijajoče se telovadske odseke okrog izobraževalnih društev, pogledajte pevske in tamburaške zборе. Koliko je še krajev, kjer manjka obojega, ker ni zmognih voditeljev. Obširno polje za nas, ako smo izvežbani! Urite se zgodaj, z namenom, da sami poznej pomorete pri izobraževanju slovenskega ljudstva kamorkoli pridete. Delajte po načrtu, da se čim najbolj izobrazite. Površnost le škoduje. — Opozarjamo zlasti na slovensko, tudi slovanško, zlasti hrvasško kulturno zgodovino po priporočilu zagrebškega sestanka! Domači kraji vam morajo biti čisto znani. Premišlujte, kaj je napredku na poti, kaj ga pospešuje. Privadite se zgodaj zaupnega razgovora z domačini, sploh s preprostimi ljudmi. Odpro se vam zlati študenti za spoznavanje slovenske duše, njenih hib, njenih misli in želja, veselja in gorja. Poglobiti se mora zlasti ta, ki hoče koristiti svojemu narodu s peresom v roki. Pisatelj se približaj, pogledj v

celo srce narodovo, opazuj ga čisto od blizu in — razumi ga, nikakor se pa ne ponižuj pod nivo njegovih strasti. Potem pa, ko si ga docela proučil, pojdi in vzemi pero in piši kot sotrp in kot zdravnik, dušni pastir, odgojitelj in voditelj! Zato moraš pa med ljudstvo, z ljudstvom in posebno pred ljudstvo, nikakor pa ne poleg ali celo nad njim. — Čimboli si nesebičen, tem prestejša ti bo pot do skrivnosti ljudskega srca. Pomni to vse življenje in ne pozabi, da morajo dejanja potrjevati besede! Narodnemu delavcu je tega nujno treba, če hoče res uspehov in ne reklame — za svojo osebo. Lahko je ljudstvo pregovoriti, osvojiti si docela njegovo srce najtežje, to zahteva zatajevanja, požrtvovalnosti v izobilju. Nezaupnost ljudi je velika in sebičnosti drugih ne trpe, najsi so sami še večji sebič-neži. Treba torej res veliko trpljenja, zaupanja v dobro stvar in biti ognjevit idealist, ki pa ne hodi nad ljudmi nego ž njimi, v njih sredi. To pa je težka pot, močnim ne, pač pa slabotnejšem. Bodite močni in utrijte se. Rabimo vedno več utrjenih, isklesanih značajev, ki bodo na mestu ob uri — nevihte. Neomajnosti, kremenitosti nam je treba vsem in bo še bolj treba pozneje v — javnem življenju. Preko napadov naprej in vsakdo stoj kot železen steber, če je treba!

* * *

Žensko vprašanje. Posebno zanimanje za žensko vprašanje so vzbudila izborna obiskana predavanja znamenitega poznavalca modernega ženskega gibanja p. Röslerja. Udeležba jasno priča, da se zanima tudi naše ženstvo za resna življenska vprašanja in ne samo za pojave najnovejših modnih zahtev.

Ženskemu dijaškemu gibanju smo že pred leti posvečali pozornost. Pravega napredka ni bilo, ker se gibanje še ni smatralo za tako aktualno in potrebno. Da je sedaj nujno potrebno, ko se javljajo liberalne in radikalne dijakinje, menda ne bo nihče tajil.

Oglejmo si najprvo radikalke. Neka »Slava« piše v zadnji »Omladini«: Predno so — slov. dijakinje — naznanile svoj nastop v časniku, so si napravile dober temelj. Pogledale so v klerikalno strujo in našle so tam predsodke, ki nasprotujejo modernemu svetovnemu nazoru. Gospodična »Slava«, ako so Vam radikalci pripovedovali o klerikalnih predsodkih in modernem svetovnem nazoru, ali so Vam tudi razložili, v čem obstoji ta svetovni nazor? Ali so Vam povedali, da imajo najbolj moderni »strokovnjaki«, profesorji modroslovja svoja moderna svetovna naziranja, ki si nista dva jednaka. Pišete dalje: Narodna radikalna struja pa je ona, ki nam nudi vsega. Berite naziranja slov. radikalne struje, orisana v letošnji »Zori« v člankih »Radikalizem«, — videli bode, da Vam dá radikalna struja zmedenost; ker ne pozna cerkve in Boga, Vam izmakne trdna tla in lije v srce nemir, obup v bridkoresnih urah življenja. — »Omladina« očita, da je dr. Rösler proti ženski volivni pravici. Ni nam znano, kako se je izrazil. Ako je proti, s tem še ni rečeno, da so vsi klerikalci nasprotni; označil je le svoje stališče napram važni socialni točki.

Odslej bomo obračali največjo pozornost na žensko dijaško gibanje. Dijakinje, hčere slovenskega katoliškega naroda! Vzdromite se, da odbijete naval na ponos in diko slovenske žene — njeno vernost. Odpor bodi organiziran. Vsaka naročnica »Zore« je ud organizacije, »Zora« Vam bodi glasilo in središče, okrog katerega se zbirate. Na vsakem zavodu naj prevzame ena somišljenica nalogo, da razširja list in s tem organizacijo, imenik naročnic naj pošlje uredništvu, ki je vedno na razpolago s svetom in delom. Prosimo tudi druge naše prijatelje, da kar najbolj spešijo to gibanje.

* * *

»Slovenec« od 14. t. m. naznanja: Začetkom aprila začne izhajati po dvakrat na mesec neodvisno, nepolitično glasilo vseh slovenskih dijaških in ljudskih mladinskih organizacij po nizki ceni 10 vin. za številk. Svobodomiselnici čez dalje bolj organizujejo zlasti dijaško mladino, zkušajo pa v najnovejšem času pridobiti na svojo stran tudi kmečko, delavsko in meščansko mladino. Uspehi teh in podobnih prizadevanj, ki se javlja tudi v nameri, izdajati liberalno ljudsko glasilo, se bodisi med dijaštvom, bodisi med ljudstvom, ponekod že poznajo,

—X.

zlasti v Primorju. Listi, kakor »Svoboda« in »Omladina« zastrupljajo naše dijaštvo, »Svobodna Misel« pa posebno v primorskih krajih zanaša brezverstvo med priproste sloje. Ali moremo križem rok gledati, kako se na ta način vsemu našemu naraščaju trga vera iz src in se ga tira v umski in nravni propad? Pomnimo, da se nasprotnikom nikoli ne sme posrečiti združiti mladino v svobodnemiselnem taboru, ker bi potem ena noč utegnila podreti, kar se je v dveh desetletjih zgradilo. Zato je potreba posebnega mladinskega glasila dovolj utemeljna. List se bo pečal 1. z mladinskimi in dijaškimi stanovskimi vprašanji, bo 2. apologetičen v poljudnem smislu, na kar polagamo spričo popolnega pomanjkanja verskoobrambenih spisov za ljudstvo veliko važnost, bo 3. glasilo naše že tako trdno vkoreninjene in razširjene telovadske organizacije, bo 4. prinašal rcdno vsaj osnutke za predavanja, kar bo zlasti za koroško, goriško in tržaško mlado izobraževalno organizacijo velikega praktičnega in vsposodbuvalnega pomena, se bo 5. pečal s polemiko proti nasprotnim, brezverstvo razširjajočim listom. Ni dvoma, da je ta listu načrtana naloga primerna. Gre se zdaj le zato, da se list razširi. Ker so naši somišljeniki v tem oziru zelo obremenjeni, mu je določena tako nizka cena, da jo lahko vsakdo zmaga. Prosimo zato vse voditelje izobraževalnih organizacij, duhovščino, župane, učitelje in vse, ki tu pridejo v poštev, da se na list naroče, med člani izobraževalnih organizacij in med mladino, med katero imajo vpliva, zani agitirajo ali vsaj priporočajo. Člane izobraževalnih organizacij opozarjamo, naj se vsi nanj posamič naroče, dijaki in telovadci naj bodo pa vsem v tem oziru kot naročniki in agitatorji za vzgled! Opozarjamo na list tudi vse izobraženstvo, ker bo, dasi poljuden, pa drugače strokovnjaško in stvarno pisan, da ga bo vsakdo brez izjeme s pridom čital. List se bo poslal začetkom aprila, ko izide prva številka, na ogled. Zavednost našega ljudstva in izobraženstva, ki je v krščanskodemokratskem taboru, nare je porok, da se bo novi list in organizacija, ki se bo v kratkem na njem osnovala po vzgledu na Dunaju, v katoliški Nemčiji in Švici mogočno vkoreninila in razširila! Naši somišljeniki vsi na krov in na delo, da se še bolj razcvete naše časopise.

* * *

Nabiranje slov. narodnih pesmi. Pred dobrim letom se je osnoval v Ljubljani na inicijativo ministrstva osrednji odbor za nabiranje narodnih pesmi. Oskrbel naj bi popolno zbirko narodnih pesmi v prvotni, pristni obliki, kakor živijo med ljudstvom. Primerne pole so se že razposlale na vse strani in kratka navodila za nabiranje. A zdi se nam, da je to pomanjkljivo. Vodi akcijo »Glasbena Matica«. S sledečimi pripombami hočemo le podpirati njena stremljenja. »Matica« mora vedno drezati, zmožne ljudi, ki so pripravljeni nabirati, prikleniti nase in jim iti v vsakem oziru na roko. Pritegniti bi bila morala predvsem mlade moči k temu kulturnemu delu, srednje- in visokošolce, orgliarske učence. Pri Štrekljevi zbirki so pridno sodelovali dijaki, zakaj bi se jih tu prezrlo. Mnogi imajo več stika z ljudstvom, gotovo pa iskrenejšo požrtvovalnost kot starejši. Seveda bi morala zbirati dijake, jim dajati praktična navodila in potreben pouk, da bi molgi pravilno napisovati melodije. Izkušala naj bi doseči, da bi se oziralo pri pouku petja na srednjih šolah na nabiranje narodnih pesmi. Zlasti naj bi se za to pripravljali zmožni pripravniki, ki imajo tako ozek stik z ljudstvom. Tudi sama naj bi skrbela za to. N. pr. v Ljubljani naj bi bil v ta namen poduk v »Matici« morda eno uro na teden, usposobljale naj bi se mlade moči za to vrsto narodnega dela. Isto naj bi storili glasbeni zavodi v drugih slov. mestih, n. pr. v Gorici. Ako bo zbirka zaostajala za zbirkami ostalih narodov, bo temu kriva tudi naša malomarnost. Veselo je, da se dijaki sami pečajo z narodnimi pesmimi, dasi veliko premalo. Nimajo pač prilike, da bi dobili primerno izobrazbo. Poleg znanega nabiratelja tovariša Bajuka je izdal zbirko idrijskih narodnih pesmi dijak Prelovec. »Zora« objavi v kateri prihodnjih številčk članek o nabiranju in o zbirkah, ki naj bi zbudil vsaj večje zanimanje in razmotrivanje vprašanja.

* * *

Gdčna. Žarka! — Poslali ste nam črtico »Iz materinega dnevnika«. Snov — o izgubljenem sinu, ki se vrne — je bila obdelana že večkrat, n. pr. v zadnji »Zori«: »Legenda o slepcu«. Primerjajte tudi Sardenka (»V mladem jutru«) menda v drugi pesmi iz cikla: »Češčena bodi, Kraljica!« (Žalibog nimam te knjige baš pri rokah.) To nič ne dě, saj se ne vpraša toliko: Kaj se obdela? kot: Kako?

Tako-le začnete: »Tam v kotu ležal je zaprašen, sredi mnogih knjig, materin dnevnik. Poiskal ga je Vaclav, izvlekel izpod prašne plasti in listal. Nekaj spominov si je hotel oživiti: — Odprl je in čital:«. In nato sledi povest o edincu, ki ga pošlje oče v šole; sin pozabi na pot, ki mu jo je pokazala mati. Ta se zateče žalostna h Križanemu — ne zastoni. »In vrnil se je sin . . . Oblekla sem svatovsko obleku in hitela nasproti sinu, ki se je vračal.« Nato dodaste še kratek dostavek o učinku, ki ga je to čitanje dnevnika (?) napravilo na sina.

Glede oblike, v kateri ste povedali to zgodbo, namreč v obliki čitanja dnevnika, moramo pripomniti dvoje. Dejanje se ne godi pred našimi očmi, ampak dva se srečata in eden pripoveduje vso dogodbo, alž jo pa kdo sam čita, kot pri Vas. Razloček med pravo povestjo in tako je približno isti kot med deklamacijo in — glediško predstavo. V enem slučaju slišimo od drugih, kaj se je zgodilo, v drugem slučaju se vse vrši pred našimi očmi. Tudi priznani pisatelji se poslužujejo te oblike, da poročajo poslanci in očitvidci o raznih stvareh itd., a vse to v omejenem obsegu. Tako poročilo v obče ne sme zavzemati vsega spisa.

Drugič pa ni naslov »Iz materinega dnevnika« posebno srečen. V dnevnikih se vendar ne pišejo dolge povesti! Trenutni izlivi duše so dnevniki, poročila o manjših dogodkih; a dejanje Vaše črtice se godi več let! To bi bil k večjemu posnetek iz velikega števila dnevnikov. Morebiti bi rekli: »Iz materinih spominov« ali kaj podobnega.

V jezikovnem oziru se nahaja še včasih v Vaši črtici kaka nedostatnost. A pozna s Vam na slogu, da čitate pridno novejše slovenske pisatelje, zlasti Meška, če se ne motimo. Krepko naprej — in oglasite se še kaj! Zdravi!

G. Vinko Snežničanov. Izmed poslanih dveh pesmic natisnemo eno v listu. V sedanji obliki neporabna je pesem »Prijatelju«. Pesniti hočete v rimah in kiticah, a posebno rigorozni v tem oziru niste. Par zlogov preveč, tudi kaka nepravilna slovniška oblika — to Vas ne ženira preveč. N. pr.:

»Zdaj greš od mene proč;
podam ti roko trepečoč (!).«

Ali se Vam zde posebno pesniške sledeče besede, ki jih izrečete prijatelju pri slovesu:

»Moj svèt ti bil je vedno drag,
naj bil je tak že ali tak.« ?

Ponižnost je lepa čednost — a vse ob svojem času! Pošljite še kaj!

* * *

Ur. listnica. »Dijak.« Prosimo Vas kot vse druge, da nam ne pošljejo le psevdonima, ampak tudi pravo ime — ostane itak tajno. Opozarjamovse sotrudnike, da moramo imeti gradivo za mesec april v rokah do 1. aprila. Naročnina naj se pošilja na upravništvo, ravnotako tudi reklamacije.

